

Onsdagen den 13 december

Kl. 19.30

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Förhandlingarna leddes av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Ändrad regional organisation av SJ (forts.)

Fortsattes överläggningen angående trafikutskottets betänkande nr 22.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Utskottet är ju enigt i sin skrivning i den här frågan och den borde därför inte ge upphov till någon längre debatt.

Situationen är således en helt annan än vad förhållandet var i fjol när propositionen om SJ:s regionala omorganisation första gången lades på riksdagens bord. Riksdagen begärde ju då med betryggande majoritet att en ny utredning skulle tillsättas för att ge underlag för en bättre bedömning beträffande en regional omorganisation vid SJ. Utredningen har inte kommit till stånd och jag vill gärna passa på tillfället att beklaga detta. Det är ingen tvekan om att en utredning, med den uppläggning riksdagen skisserade, kunde ha besvarat många av de frågor som riksdagsledamöterna ställde sig i fjol och väl har gjort även i år när det gällt att ta ställning till propositionens förslag.

Propositionen innehöll emellertid i år några nyheter i jämförelse med förra året som bör nämnas. För det första gav den en beskrivning av den rationaliseringsverksamhet som sedan slutet av förra året bedrivits inom centralförvaltningen. Den är för resten inte avslutad ännu utan pågår fortfarande. Eftersom vi i förra årets vpk-motion som första yrkande hade kravet om ökad rationalisering på central nivå är det helt naturligt att propositionens redogörelse för den verksamhet som där bedrivits har mottagits positivt av oss.

Den andra nyheten i propositionen var förslaget om bibehållande av kommersiella enheter på de huvudorter som kommer att drabbas av indragningarna av distriktsexpeditioner. Jag vill till den frågan framhålla, att vi från vår sida egentligen inte tagit ställning till huruvida de föreslagna indragningarna av distrikt är motiverade eller inte. Vi framhöll i fjol att med tanke på att nya omorganisationsförslag troligen kommer inom inte alltför lång tid så var distriktsindragningarna att betrakta som halvmesyrrer som bara vållade personal olägenheter utan att egentligen lösa frågorna om rationaliseringen av den administrativa personalen. Dessutom var det väl uppenbart att indragningen av så pass stora personalgrupper skulle få konsekvenser i regionalpolitiskt hänseende för de berörda orterna. Sådana saker borde ju utredningen ha tittat på. Bibehållandet av kommersiella enheter på de här orterna får kanske inga stora regionalpolitiska effekter men har naturligtvis sin betydelse speciellt

för näringslivets kontakter med SJ. Vi har ställt oss positiva till detta och också till tanken att dessa enheter skall bli permanenta och eventuellt kunna tilldelas andra arbetsuppgifter.

Vi förde vid förra årets behandling av förslaget till omorganisation fram ett alternativt förslag till rationaliseringsåtgärder, nämligen att slå samman ban- och driftdistrikten till en enhet och under en chef. Det förslaget har tidigare framförts av Statsanställdas förbund och har under tiden omorganisationen behandlats i riksdagen också aktualiserats från personalhåll vid flera tillfällen. Fördelarna med en gemensam distrikts-expedition tycks vara flera. Bl. a. skulle man kunna åstadkomma a) en rationellare och effektivare organisation sett både ur verkets och allmänhetens synpunkt, b) ett minskat antal tjänstemän i administrationen och därmed c) lägre personalkostnader.

Då vi yrkade avslag på förra årets proposition ville vi därmed också vinna att en utredning skulle titta på detta rationaliseringsförslag. När utredningen inte har kommit till stånd så har vi nu valt att söka få gehör för våra synpunkter utan att yrka avslag på propositionen. Utskottet har ju också skrivit positivt om denna fråga, vilket vi hälsar med tillfredsställelse. Utskottet skriver: "I likhet med motionärerna finner utskottet det motiverat att i samråd med personalorganisationerna ytterligare undersökningar och överväganden i denna fråga sker i samband med det fortsatta organisations- och rationaliseringsarbetet inom SJ." Vad vi nu hoppas är att personalorganisationerna med anledning av trafikutskottets skrivning skall finna former och möjligheter att med SJ till allvarlig diskussion ta upp detta som vi anser vettiga rationaliseringsförslag. Vi hade också som ett viktigt krav i årets motion fört fram yrkandet att den del av maskintjänsten som inte berörs av sammanslagningen av driftverkstäderna och huvudverkstäderna -- det gäller närmast den åkande maskintjänstpersonalen -- borde föras under speciella lokala enheter, s. k. tågstationer, enligt Statsanställdas förbunds ursprungliga förslag. Dessa tågstationer skulle utöver åkande personal även omfatta personalledning, lokledning, bromsinstruktörer, instruktionsföreläsare samt stall- och vagn-teknisk personal.

Även på den punkten har utskottet skrivit positivt. Det sägs i betänkandet att utskottet förutsätter "att frågorna härom ytterligare prövas med beaktande av vad Landsorganisationen och Statsanställdas förbund i sina remissyttranden över organisationsförslaget anfört". Jag hoppas även beträffande detta, att personalorganisationerna får möjligheter att komma in i bilden för att bidra till en lösning i enlighet med personalens önskemål.

Ytterligare en synpunkt bör kanske anföras på utskottets betänkande. Vi har som ett ytterligare krav framfört, att de anställdas insyn och medbestämmanderätt på ett tillfredsställande sätt måste beaktas vid genomförandet av rationaliseringsåtgärder. Vi har också framhållit angelägenheten av att erforderlig tid anslås vid genomförandet av sådana åtgärder, inte minst av den karaktär det här är fråga om. Det finns skäl att notera att detta problem observerats redan i propositionens skrivning. Departementschefen har uttryckt det så att omorganisationen skall börja genomföras fr. o. m den 1 juli 1973, vilket är det datum som föreslagits.

Utskottet har emellertid ytterligare understrukt, att omläggningen förutsätter en övergångstid och att den alltså bör genomföras med stor hänsyn till den berörda personalens önskemål om eventuellt nya placeringsorter.

Med hänvisning till vad jag här har anfört vill jag, herr talman, yrka bifall till trafikutskottets hemställan i dess betänkande nr 22.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! När kammaren nu kommer att bifalla ett enhälligt trafikutskotts betänkande i detta ärende innebär det att en i och för sig önskvärd och behövlig rationalisering vid SJ kan åstadkommas. Årets proposition i denna fråga utgör en i viss utsträckning förbättrad upplaga av förra årets proposition, som ju avslögs av riksdagen. I några avseenden vill jag dock uttrycka tveksamhet om riktigheten i att lösa frågorna på det sätt som propositionen föreslår.

Jag vill, herr talman, allra först uttala min tillfredsställelse med vad utskottet sagt om SJ:s verksamhet i Ångeområdet. I motionen 1839 har herr Nordgren och jag erinrat om riksdagens uttalande förra året i vad gäller den verksamhet SJ bedriver i Ånge, och vi förutsatte att uttalandet från i fjol alltjämt var gällande. Nu bekräftar trafikutskottet dess bättre detta. Jag har tidigare i kammaren flera gånger hävdat nödvändigheten av att vid rationaliseringar inom SJ dess organisation i Ångeområdet inte alltför mycket minskas och personal flyttas därifrån utan att följderna av detta och vad det skulle kunna innebära av besparingar för SJ verkligen har vägts mot de negativa lokaliseringspolitiska verkningar som det kan medföra för bygden.

Antalet förvärvsarbetande i Ånge kommun har under senare år minskat mycket starkt. Kommunen bygger till stor del på den starka anknytning SJ hittills haft där. Trafikutskottets nu upprepade uttalande att utskottet förutsätter, att beträffande SJ:s organisation i Ångeområdet regionalpolitiska synpunkter vederbörligen beaktas kan, som jag ser det, i fortsättningen varken kommunikationsdepartementet eller SJ springa ifrån, och det tycker jag är bra.

När det gäller länsanpassningen av trafik- och bandistriktsgränserna är jag i år liksom i fjol tveksam om förslaget verkligen innebär en verklig lösning och i varje fall huruvida den genomförs vid rätt tidpunkt. De nuvarande distriktsgränserna har ju dragits i stort sett efter de näringsgeografiska förhållandena, efter trafikströmmarnas riktning och efter de sammanhängande banlinjerna.

Förslaget innebär nu att distriktsgränserna skall följa gränserna för länsförvaltningen. Som orsak till ändringen har angivits dels den regionala trafikplanering som pågår, dels att länsgränserna nu är av större betydelse än de var förr. Det bör kanske ändå observeras att flera remissinstanser har ställt sig negativa till de här nya principerna. Det är just remissinstanser som företräder personalen, oavsett om den tillhör SACO, SR eller SF. Någon av dessa remissinstanser säger att det av trafikmässiga och andra skäl inte kan vara lämpligt att sammanhängande linjer i onödan bryts av länsgränser. Någon vill ha en indelning som följer trafikströmmarna oberoende av länsgränserna.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Nu är, som kammaren väl vet, länsgränserna föremål för omprövning. Länsberedningen, som i olika sammanhang ofta omnämns i kammardebatterna, har bl. a. till uppgift att behandla frågan om lämpliga geografiska arbetsområden för den decentraliserade statliga förvaltningen. Det är därför jag uttrycker tveksamhet om det *nu* är lämpligt att generellt ändra principerna för distriktsgränserna. En annan sak är om man med behållande av nuvarande principer ändå anser det erforderligt att minska antalet distrikt.

Låt mig påpeka att kammaren förra veckan behandlade en motion om ändring av vissa civilområdes- och militärområdesgränser. Ett enhälligt civilutskott konstaterade då att det uppstod vissa svårigheter när civiladministrativa och militärterritoriella gränser inte sammanfaller. Men civilutskottet tillade: "Enligt vad som erfarits kommer emellertid länsberedningen att under våren 1974 avge principbetänkande i vissa indelningsfrågor. Mot bakgrund härav och med hänvisning till att riksdagen tidigare inte ansett sig böra föregripa beredningens arbete avstyrker civilutskottet bifall till motionen." Jag kan som ledamot av länsberedningen vitsorda den arbetsinriktning beredningen har att försöka få fram ett principbetänkande i dessa frågor under 1974.

Mot denna bakgrund kan vi konstatera att vi i riksdagen den ena veckan undviker att ta ställning till en viss indelningsfråga med hänvisning till att dessa frågor utreds och att vi tydligen den andra veckan inte låter det hindra oss från att anta helt nya principer när det gäller en annan och betydligt mer vidsyftande indelningsändring.

Jag har, herr talman, känt ett behov av att påpeka detta men jag har inget yrkande.

Av de -- visserligen i en del avseenden bristfälliga -- utredningar som finns får man anse att det framgår att SJ behöver minska antalet distrikt. Det finns för varje distrikt som nu föreslås till indragning skäl som talar *för* en indragning och skäl som talar *emot*. Var och en av oss måste naturligtvis väga de skälen när vi tar ställning. Vid en sådan vägning kommer jag till att beträffande Umeådistrikten talar starkare skäl *emot* en indragning än *för* en indragning. Jag kan här citera ur motionen 1839: "Indragningen av dessa distrikt medför att de nya Luleådistrikten får en mycket omfattande geografisk utsträckning. Av landets ca 1 150 mil långa bannät kommer inte mindre än ca 200 mil att ligga inom Luleådistrikten. -- -- kontakterna mellan SJ å ena sidan samt näringsliv, kommuner och befolkning å andra sidan kommer att väsentligt försämrats i förhållande till nuläget om Umeådistrikten dras in." Detta gäller enligt min mening oavsett att man nu inrättar den kommersiella distriktsenheten i Umeå. Indragningen av Umeådistriktet måste också anses vara i strid med den hittills förda regionalpolitiken.

Herr talman! På grund av det anförda vill jag yrka bifall till motioner med det sakliga innehållet att Umeådistrikten skall bibehållas och jag gör det formellt så att jag yrkar bifall till det i motionen 1839, punkten B, angivna förstahandsyrkandet.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Herr talman! När omröstningen i fjol i den här frågan var avgjord och riksdagen hade bifallit utskottets hemställan att man vidare skulle utreda frågan om SJ:s regionala organisation trodde vi väl att alla fakta skulle ligga på bordet nästa gång frågan kom upp. Men så var inte fallet. Efter ett år framlades en proposition som är nästan likalydande med den föregående, där man finner att ytterst litet av önskemålen vid fjolårets behandling vad beträffar utredningar har uppfyllts.

Det eniga utskottet skriver med anledning härav:

”Utskottet har vid sin granskning av propositionen inte kunnat finna att något ytterligare utredningsarbete av det slag och i den form 1971 års riksdag begärde egentligen verkställts.”

I fjolårets betänkande över propositionen motsvarande den vi nu behandlar hade utskottet som sin mening anfört att de näringsgeografiska och regionalpolitiska förhållandena i landets olika delar inte tillräckligt beaktats. Detsamma syntes i viss utsträckning gälla trafikströmmarnas riktning och styrka inom de olika distrikten. Man sade också i fjol att det fortsatta utredningsarbetet borde ske i samråd med representanter för bl. a. näringsliv och vederbörande personalorganisation samt under medverkan av personer med erfarenhet från regionalpolitiska bedömningar.

Utskottets mening den gången var vidare att för SJ:s regionala organisation viktiga synpunkter kunde framkomma i den regionala trafikplanering som Kungl. Maj:t uppdragit åt länsstyrelserna att genomföra fram till 1974.

Tydligen för att utskottets ledamöter skulle bli överens nöjer utskottet sig med att konstatera de uteblivna utredningarna med följande: ”Detta är enligt utskottets uppfattning otillfredsställande.” Utskottet tar verkligen inte i över hövan! Det hade varit angeläget att understryka uteblivandet av utredningarna på ett kraftigare sätt.

Jag har inte av vad herr Persson i Heden och inte heller av det herr Magnusson i Kristinehamn sagt blivit övertygad om det riktiga i att nu gå in för den här distriktsindelningen. Herr Magnusson i Kristinehamn var så ärlig att han sade: Jag är inte alldeles övertygad om att det är riktigt att göra den här organisationen.

Kommunikationsministern är en charmig karl och trevlig på alla sätt och vis. Han kan ju också spela dragspel, vilket jag har hört. Kanske har han varit i utskottet och spelat dragspel för ledamöterna så att de fallit för honom!

Sedan skall jag villigt erkänna att årets proposition är något bättre än fjolårets. Tills vidare gäller att det skall få vara kvar en kommersiell enhet i de tre bortrationaliserade distrikten, och det är bra. Utskottet har här en än bättre skrivning än propositionen, och anför att enheterna bör ha permanent karaktär samt att vidare bör övervägas om man kan tillföra dem ytterligare uppgifter som inte är av rent kommersiell natur.

Det är också någonting som jag hälsar med tillfredsställelse, och det är i linje med den motion som vi kronobergare och riksdagsledamöter från angränsande län har skrivit under.

Vi vill naturligtvis inte på något vis motsätta oss rationaliseringar på

129

något plan av SJ:s förvaltning. Jag är fullt införstådd med att en snedvridning på det här området inte kan vara ett medel att nå effekt för helheten. Statsrådet pekade i fjolårets proposition, liksom i årets, på den nedtrappning av lokala enheter som skett år från år. Nu är jag inte övertygad om att denna hårda indragning på det lokala planet varit riktig med vad den innebär av sämre service för allmänheten och friställningsproblem för de anställda. Men gör man indragningar på en nivå bör man naturligtvis göra det på övriga plan också.

Departementschefen låter oss veta att på central nivå en rationalisering med indragning av tjänster har pågått och kommer att ske också framgent.

I vår motion har vi inte motsatt oss rationaliseringar på det regionala planet. Men vi är ängsliga för att sydostregionen får en sämre trafikservice i och med att distriktsexpeditionen i Växjö försvinner. Denna region är inte fri från sysselsättningsproblem. Även när det är en bättre konjunktur än nu har Sydostsverige som regel undersysselsättning. Näringsstrukturen är också rätt enhetlig i denna region; näringslivet har med andra ord ett ganska samstämmigt transportbehov.

Det har varit ett önskemål från riksdagen att Växjö skulle komma i åtanke vid utlokalisering av statlig verksamhet som skulle ge stimulans även i andra områden av Sydostsverige. Jag sätter naturligtvis värde på vad utskottet skriver på s. 7, och jag vill faktiskt läsa in det i riksdagens protokoll:

"Utskottet vill dock i anslutning till sin behandling av nu berörda yrkanden erinra om att departementschefen i fjolårets proposition framhöll att delegationen för lokalisering av statlig verksamhet hade att överväga de möjligheter som finns att från Stockholm utlokalisera ytterligare statliga verksamheter samt förklarade det vara naturligt att de orter där distriktsexpeditioner föreslås bli indragna -- Växjö, Borås och Umeå -- omfattas av delegationens överväganden. Utskottet vill för sin del understryka angelägenheten av att så sker."

Det är bra att utskottet har strukit under detta. Departementschefen har i årets proposition inte tagit med den formulering som han hade i fjolårets, att de distrikt som blir indragna skulle komma i åtanke vid lokalisering av statlig verksamhet. Utav de här uppräknade orterna är det Växjö som ännu inte fått del av någon utlokalisering.

Jag hoppas att de farhågor som invånarna i Smålandslänen och Blekinge har inte skall besannas utan att den kommersiella enhet som blir kvar i Växjö skall kunna ge en något så när tillfredsställande service. Jag hoppas att den enhet som blir kvar får sådan storleksordning och effektivitet som behövs och att SJ skall uppfylla de krav som bl. a. näringslivet kommer att ställa på SJ i detta sammanhang.

Utskottet är enigt, och jag finner det därför meningslöst att ställa något särskilt yrkande.

Här har i debatten talats om personalproblemen. Jag vill också beröra dem. Jag hoppas att man på alla sätt underlättar personalens omflyttning både inom SJ-organisationen och till andra anställningar som kan bli aktuella. Någon kanske tycker att 200 personer, som det här kan bli fråga om, inte innebär något större problem -- SJ har ju under årens lopp

rationaliserat bort mycket folk, kanske 20 000 – 30 000 personer under de sista 20 åren. På det lokala planet har det medfört problem. Tjänstemännen på distriktsenheterna befinner sig i dag i ungefär samma situation, och det är inte bättre för dem än för dem som rationaliseras bort på det lokala planet.

Jag hade hoppats att utskottet skulle ha ändrat propositionen i den riktningen att man hade flyttat fram påbörjandet av distriktens omstrukturering ett halvår eller så, men det har utskottet inte gjort. Jag hoppas verkligen att kommunikationsministern och ledningen för SJ på allt sätt hjälper till med att underlätta den förändring som nu kommer till stånd och ta hänsyn till personalens önskemål.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Den proposition som kommunikationsministern i år har lagt fram beträffande ändrad regional organisation av SJ innehåller enligt min uppfattning förbättringar på några punkter. Dels har kommunikationsministern här tagit in rationaliseringen på det regionala området i dess sammanhang med den lokala och centrala rationaliseringen, dels har han bl. a. tagit hänsyn till det som utskottsmajoriteten och riksdagsmajoriteten sade förra året om behovet av att ge de orter, där distriktsexpeditionerna nu skall dras in, en för regionen tillfredsställande kommersiell service.

Vi kan konstatera att den utredning som riksdagsmajoriteten begärt inte har blivit verkställd, och det sägs också i utskottsbetänkandet. Nu tycker herr Johansson i Växjö att vi skulle ha rutit till, men det hade ju inte förändrat förhållandena på något sätt. Vi har ju konstaterat det här förhållandet.

När vi började behandlingen i utskottet hade vi en strävan att se om vi gemensamt, med god vilja från olika håll inom utskottet, kunde komma fram till en enhällig lösning av den här frågan. Vi fann den möjligheten i att dessa kommersiella distriktsenheter, som enligt propositionen tills vidare skulle bibehållas i Växjö, Borås och Umeå, i stället skulle ges en permanent karaktär. De skall inordnas i den fasta distriktsorganisationen. Det innebär också att en eventuell framtida förändring av organisationen i denna del måste prövas i samma ordning som gäller för distriktsorganisationen i dess helhet. Vi säger vidare att det bör övervägas om dessa enheter kan tillföras ytterligare uppgifter som inte är av rent kommersiell natur.

Jag tycker det är angeläget att understryka att vad utskottet föreslår alltså är att i stället för att tills vidare, för en mycket obestämd framtid, bibehålla vissa kommersiella enheter skall man inordna dessa distriktsenheter på ett permanent sätt i distriktsorganisationen. Motiveringen är regionalpolitisk. Vi säger nämligen att detta skall ske ”i syfte inte minst att åstadkomma en även på längre sikt önskvärd aktivering av försäljnings- och serviceverksamheten”.

Nu har jag hört att man från vissa av de här orterna i besvikelsen över att man inte får behålla hela distriktet har sagt: ”Det där är väl ingenting. Det är några man som sitter där, och de kan väl inte göra någon nytta.” Jag skulle vänligt vilja säga till representanterna för dessa regioner att de

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

inte bör underskatta betydelsen av det förslag som utskottet här lägger fram. Det måste vara av stor betydelse för regionerna kring dessa tre städer att ha tillgång till en distriktsenhet, som enligt utskottets mening skall byggas upp på ett rationellt sätt och kunna ge en effektiv service. Det tycker jag inte är att förakta. Storleken av enheten får bli beroende av hur stor den behöver vara för att på ett effektivt sätt bedriva sin verksamhet.

Jag kanske skall tillägga — närmast med tanke på det begränsade intresse som man från själva SJ:s sida har visat för förslag till förändringar i sitt ursprungliga förslag — att jag litar på att kommunikationsministern, om utskottets förslag nu vinner riksdagens bifall, kommer att se till, att riksdagens intentioner också blir förverkligade.

Jag skulle vidare vilja understryka ett uttalande av utskottet, nämligen att man finner det motiverat att ytterligare undersökningar och överväganden görs i samråd med personalorganisationerna när det gäller tanken att eventuellt sammanföra de blivande trafikdistrikten och bandistrikten under en enhetlig ledning.

Vad herr Winberg sade om Ånge har utskottet beaktat; det har vi understrukt förra året och i år, och jag kan bara hänvisa till vad vi har sagt.

I fråga om själva ikraftträdandet sade herr Johansson i Växjö att han skulle ha önskat att vi i stället föreslagit den 1 januari 1974. Som framgår av betänkandet var vi inne på den linjen. Men eftersom det tydligt sägs i propositionen att den 1 juli 1973 inte är ett datum då omorganisationen skall vara genomförd utan ett datum då den skall *börja* genomföras, förutsätter vi att tillräcklig tid kommer att beredas de anställda när det gäller överflyttningar, nya tjänster osv., så att de inte skall behöva handla i tidsnöd. Jag har haft kontakt med personalorganisationerna, som varit av den uppfattningen att om SJ bara lägger fram en tidsplan i god tid, så går det i och för sig att ange den tidpunkt som finns i propositionen.

Men jag skulle vilja säga till departementschefen med anledning av vad utskottet här föreslår, att om det skulle visa sig att man från SJ:s sida inte hinner få fram de praktiska arrangemangen i samband med övergången i god tid utan de anställda skulle ställas inför att med mycket kort varsel få förändringar i sin situation, så förutsätter jag att departementschefen i samråd med de anställdas organisationer ser till att tiden blir utsträckt. Här är det givetvis mycket viktigt att det sker ett effektivt samråd med de anställdas organisationer, och jag har en särskild anledning att understryka detta. Det visar sig nämligen att vid den lokala omorganisationen, som gjordes per den 1 oktober, blev förhandlingarna fördröjda genom att, enligt vad de anställda själva anser, SJ inte i tid hann fram med sina förslag i samband med den nya organisationen.

Herr talman! Det är klart att motionärerna inte kan vara tillfredsställda på alla punkter. Men jag vill hänvisa till att utskottet i mycket stor utsträckning har tillgodosett de motioner som t. ex. herr Johansson i Växjö och herr Carlstein står som första namn på och den motion som herrar Sellgren och Eriksson i Arvika väckt. Vi har verkligen gjort ett mycket allvarligt försök att få fram en lösning som skall kunna innebära en rationalisering av SJ:s regionala verksamhet, samtidigt som vi

tillvaratar de regionalpolitiska intressen som man från regionerna kring Växjö, Borås och Umeå har velat föra fram. Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över den samarbetsvilja som jag har märkt i utskottet från alla parter sida.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! När riksdagen för ett år sedan behandlade en proposition om ändrad regional organisation av SJ förelåg en motion från ett antal socialdemokrater i Västerbottens, Kronobergs och Älvsborgs län. Vi begärde i den ett uppskov med omorganisationen i avvaktan på den regionala trafikplanering som kommunikationsdepartementet någon tid dessförinnan hade uppdragit åt länsstyrelserna att utföra före den 1 oktober 1974. Denna vår begäran avvisades av trafikutskottet och vår motion avslogs av riksdagen, som i stället begärde ett nytt förslag om SJ:s regionala organisation.

Ett sådant förslag föreligger nu i form av propositionen 133 och det har — med en del mindre justeringar — tillstyrkts av ett enigt trafikutskott.

I vår motion för ett år sedan uttalade vi stor oro för de negativa verkningar som vi ansåg att indragningarna av distriktskontoren i Växjö, Borås och Umeå kunde få dels när det gällde servicen till nu befintlig industri och övriga företag i regionerna, dels också för de tre regionernas lokaliseringspolitiska attraktivitet. I det nu föreliggande förslaget har departementschefen tagit fasta på denna vår uttalade oro och — som nämnts tidigare i debatten — föreslagit att de tre distrikts huvudorterna i den regionala organisationen av SJ får var sin kommersiella distriktsenhet i stället för de nuvarande ban- och driftdistrikten. Därmed har ett väsentligt krav från vår sida delvis tillgodosetts. Jag säger delvis därför att departementschefen hade föreslagit att de tre enheterna skulle få tillsvidarekaraktär och därför att vi anser att enheternas arbetsuppgifter fått en alltför begränsad omfattning i propositionens text.

Med målsättningen att stärka de nya distriktsenheternas uppbyggnad har vi återkommit med en motion även i år, motionen 1894. I den har vi för det första föreslagit att enheterna skall få permanent karaktär. Det har trafikutskottet tillstyrkt.

För det andra har vi föreslagit att enheterna skall tillföras arbetsuppgifter utöver den kommersiella verksamhet som angivits i propositionen. I det avseendet har utskottet sagt att enheterna skall även på längre sikt svara för en "önskvärd aktivering" av inte bara försäljnings- utan också serviceverksamheten vid SJ. Utskottet har också ansett det önskvärt att enheterna kan tillföras ytterligare uppgifter som inte är av rent kommersiell natur, och man föreslår att de nya enheterna skall inordnas i SJ:s fasta distriktsorganisation.

Det är bra. Om SJ verkligen vinnlägger sig om att göra övergången så smidig som såväl departementschefen som trafikutskottet har uttalat önskemål om finns det säkert möjligheter att lägga speciella uppdrag till de tre distrikts huvudorterna Umeå, Växjö och Borås.

Låt mig bara som ett exempel nämna det utredningsuppdrag om

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

ostkustbanan som departementschefen nyligen lämnat till SJ. Det kan med fördel i betydande omfattning utföras från Umeå av där kvarvarande SJ-personal.

Jag tycker också det är värdefullt att utskottet har påmint om den maning som departementschefen i fjol gav inför utflyttningarna av statlig administration från Stockholm, etapp 2, om att de tre drabbade orterna borde kompenseras. Umeå och Borås har i det nu föreliggande utredningsförslaget nämnts som lokaliseringsorter för enheter som dels kan bli värdefull kompensation för det bortfall av sysselsättning som omorganisationen innebär på de berörda orterna, dels kan ge möjlighet för en del som friställs att få annan statlig sysselsättning och bo kvar på de orter där de är rotade och bundna av sådant som har med bostad, familj, trivsel o. d. att göra. En kompensation av samma slag borde också kunna ges Växjö.

Den oklarhet som i dag råder gäller dels regiongränserna för de nya distriktsenheterna i Växjö, Borås och Umeå, dels personalbemanningen, åtminstone angiven i någon undre gräns. Jag tycker att den deklaration som utskottets ordförande här gjorde var välgörande i det fallet. Den skapade klarhet om utskottets önskan i det avseendet att önskemålet att de nya enheterna skall bli — som det någonstans sagts — av betydande storlek. Jag har det största förtroende för departementschefen och är övertygad om att han kommer att se till att så blir fallet.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Denna riksdags sätt att arbeta måste förvåna iakttagaren. Rytmen är ingalunda jämn. Man har skylt på riksdagsledamöternas pratlystnad, men regeringens sätt att framlägga propositioner försvårar också riksdagens behandling av ärendena. Jag vill uttrycka mitt missnöje med att regeringens förslag presenteras så här sent denna höst 1972, vilket har bidragit till att tidsnöd och trötthet nu präglar behandlingen av viktiga frågor. Någon proposition kan t. o. m. synas onödig. Jag tänker då t. ex. på propositionen 133, som vi nu behandlar.

Trafikutskottets fjolårsbetänkande i samma fråga är dagtecknad så sent som den 7 december 1971. Utskottet avstyrkte den gången propositionen 147 och riksdagen avlog regeringsförslaget och anhöll om ytterligare utredning och nytt förslag om regional organisation av SJ. Någon ny utredning tillsattes emellertid inte, men vi har nu fått ett förslag som trafikutskottet har mottagit med gillande, generaldirektören vid SJ och trafikministern till behag. Ett flertal av motionärerna, som har talat här före mig, har också varit mycket belåtna.

På s. 4 i utskottets betänkande står det bl. a.:

”Utskottet har vid sin granskning av propositionen inte kunnat finna att något ytterligare utredningsarbete av det slag och i den form 1971 års riksdag begärde egentligen verkstälts. Detta är enligt utskottets uppfattning otillfredsställande.” När man läser detta väntar man sig ju en helt annan skrivning i fortsättningen. När jag därför hörde herr Gustafson i Göteborg tala här före mig kunde jag knappast tro att det var samme Sven Gustafson som talade i samma ärende i fjol. Han har på något sätt genomgått en metamorfos. Jag vill inte säga att utskottets ordförande var

osympatisk i sitt uppträdande i talarstolen, men jag hade svårt att förstå hur han kunde godkänna att ett riksdagens beslut om en utredning inte verkställdes och att han kunde kommentera den saken med så milda ord som han här använde.

Invändningar har rests mot propositionen i flera motioner. Själv har jag föreslagit att Umeådistrikten skall bibehållas, och jag vill här passa på att yrka bifall till motionen 1839 av herrar Winberg och Nordgren, yrkandet vid B, första delen, som också herr Winberg tidigare yrkade bifall till.

Jag kan ansluta mig till principen att SJ skall drivas på ett lönsamt sätt, men jag har en annan uppfattning än SJ:s ledning om hur man gör järnvägar lönsamma. I detta inlägg skall jag begränsa mig till norrländska förhållanden och Umeådistrikten. Tiden medger inte en ingående analys, men några saker skall jag ändå helt kort försöka slå fast. Jag anser att den centrala ledningen i SJ inte har skött anslag och planering riktigt. Jag vet att man t. ex. i de norra distrikten i många fall inte har kunnat erbjuda tjänster och transporter därför att man inte haft vagnar eller därför att spårkapaciteten inte räckte till. Förstärkningarna av spår och banvallar har gått långsamt. Distriktsledningen har inte kunnat lämna offert på transporter som med fördel kunnat ske på järnväg. Om ett privat företag hade skötts på detta sätt skulle kritiken ha varit hård. Redovisningen av antalet tonkilometer eller antalet fraktkilogram skulle ha tätt sig helt annorlunda, om det i verkligheten hade varit möjligt för järnvägen att erbjuda konkurrens. Antalet resenärer och godskvantiteten hade kunnat stegras utan att taxor och priser höjts, och därmed skulle efterfrågan automatiskt ha höjts. Nu har i stället linjer lagts ned och turer dragits in, och allmänhetens intryck har blivit att man inte kan kalkylera med spårbunden transport eller järnvägsresor när man planerar. Det som har skett liknar en ond cirkel. De rätta rationaliseringarna har försumats eller kommit alltför sent. De rationaliseringar som efterlystes på alla nivåer i fjolårets beslut har ingen sett till. Jag kan inte läsa uppgiften om att den centrala organisationen i Stockholm omfattar åtta avdelningar med 1 800 människor utan att fundera över om det inte är där man bl. a. skulle söka besparingar.

Låt mig därför, herr talman, betona att jag är tvivlande inför det underverk som högsta SJ-ledningen och trafikministern förmodligen väntar sig. Jag tror inte att följden av detta blir besparingar och ändamålsenlighet, och jag tror inte att trenden i den spårbundna trafikens utveckling skall brytas.

Jag läste i tidningen i höst att kommunikationsminister Bengt Norling sagt, att när han skulle göra ett nytt försök att få de tre SJ-distrikten indragna, så skulle besparingen av den åtgärden bli så stor att SJ:s persontaxor inte skulle behöva höjas, åtminstone inte förrän år 1974. Det står ingenting därom i propositionen och inte heller i betänkandet. Jag vill i synnerhet understryka att min uppfattning är att beslutet i dag om indragning av ett distrikt i övre Norrland kommer att ge SJ sämre villkor och mindre möjligheter att konkurrera. Jag för min del menar att om det ändå måste ske, så är Sundsvall att föredra som huvudort för det som nu är Västerbottens distrikt framför Luleå. Bandistriktschefen i Luleå får

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

enligt förslaget 35 underlydande enheter, och hans distrikt omfattar en tredjedel av landets yta. Från huvudorten Luleå är det 400 kilometer till sydgränsen. Här kan man rekommendera en stunds studium av kartan.

Jag vet att SJ:s personal vid distriktsexpeditionen i Umeå inte är motståndare till rationell utveckling, men de måste — eftersom de känner geografin bättre än vissa andra -- fråga sig om det som nu genomdrivs verkligen svarar mot SJ:s grundprincip att distrikten skall vara effektiva. Det sista vill jag understryka: svarar detta verkligen mot själva grundlinjen hos SJ, att distrikten skall vara effektiva?

Jag vill också protestera mot brådskan som är så stor att man inte kan invänta resultatet av den regionala trafikplanering som Kungl. Maj:t har uppdragit åt länsstyrelsen att utföra. Man kan inte särskilja SJ:s trafik från annan trafik.

Jag vill också påminna om att kommunikationsministern ganska nyligen, jag tror på senhösten, har signalerat om en styrning från landsväg till järnväg av den långväga godstrafiken. Jag vet inte om det var en förflugen tanke eller felrecenserat i det organ jag har läst, men jag tror att det ligger en verklighet bakom, och då kan man fråga sig hur det går att försvara att administrativa ledningsenheter i Norrland utplånas — just de enheter som skulle ha effektuerat departementschefens intentioner.

När man talar så vackert om de kommersiella enheterna — det gjorde också herr Nygren — vill jag gärna tro att dessa enheter skall bli permanenta och betyda någonting, men hur skall undersökningar och prospekteringar kunna göras då det gäller t. ex. den blivande ostkustbanan, om man tagit bort personalen? Man måste väl då föra dit personal, och det kostar också pengar. Just i det läget, när man faktiskt har sagt att man skall utreda ostkustbanan, är det självklart att driftsledningen i Umeå bör ha möjlighet att vara med, vare sig den kallas distriktsledning eller får något annat nytt namn.

Så till sist några detaljer!

Vi vet att flottningen i Vindelälven upphör om något år. Älv efter älv upphör att vara flottled. Det kan betyda att det finns pengar att tjäna för en rätt skött SJ-trafik. Det förekommer redan nu transporter av virke på järnväg, t. ex. från Sorsele. Förvisso skulle andra linjer kunna användas för liknande transporter. I det läget behövdes Umedistriktet med välorienterad personal och beläget på nära håll.

Och därtill kan jag inte låta bli att tänka så här:

Umeå skall bli primärcentrum -- det skall beslutas denna vecka. Det är en sällsam present från statsmakterna vid kommunens upphöjelse att den just då mister SJ:s distriktsförvaltning med en minskad trafikservice, negativa verkningar, bortflyttning osv. som följd. Riksplaneringen har en målsättning som motverkas. Det är en underlig motlokalisering. Precis när man talar om lokalisering till Umeå t. ex. av FOA och statens bakteriologiska anstalt, företar staten själv en lokalisering från Umeå. Som sagt: Titta på kartan och fundera över om det i praktiken kommer att slå så bra, om det är den besparing som skall göra att biljettpiserna inte går upp!

Vill och kan den personal det gäller flytta? Med ganska kort varsel skall den kastas ut i andra landsdelar. Själva anser de anställda att

utsikterna till inplacering på andra huvudorter eller på orten inte är stora. Om — jag betonar *om* — personalminskning och därmed besparing skall ske, måste de ju helst bort från SJ. Om de sitter i Umeå med sin lön eller åker till Gävle eller Luleå, så kostar det lika mycket. Svaret är väl att vissa platser så småningom blir tomma och att de då skall dit. Det förefaller mig ganska löst skisserat.

Ibland har jag ställt mig en liten fråga som jag nu kanske törs framföra offentligt: Hur vore det om SJ arrenderade ut trafiken på Övre Norrland till privat företag? Jag känner män som på några årtionden har byggt upp bussföretag och åkerier som bär sig, fastän de möts av restriktioner av olika slag från statsmakternas sida; skatter, avgifter, tillståndstvång och ibland nästan illojal konkurrens till trots har de skapat möjligheter till resor och transporter, berett arbete åt människor och gett sin bygd service och trivsel. I Canada är t. o. m. teletrafiken privat. Skulle inte SJ kunna överlåtas åt någon som hade handlingsvilja och framsynthet?

Nu har jag i och för sig en mycket god tanke om Bengt Norling — han är ett av de statsråd som jag faktiskt betraktar med särskilt stor sympati, och jag vill inte ifrågasätta hans goda vilja eller uppsåt. Men jag tror att han haft rådgivare som kanske inte varit så väl insatta i ämnet som man skulle ha önskat.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs tyckte att det här organisationsförslaget var löst skisserat. Jag måste nog bekänna att jag tyckte att herr Nilssons anförande var ganska löst skisserat och kanske inte utmärktes av den stora sakkunskap när det gäller järnvägsdrift som herr Nilsson efterlyste hos andra.

Herr Nilsson i Agnäs sade en sak som var riktig, nämligen att det i propositionen inte finns någon sammankoppling mellan hotet om en omedelbar taxehöjning å ena sidan och genomförandet av den här organisationen å andra sidan. Det är riktigt — det finns ingen sådan koppling. En sådan går heller inte att göra. De ekonomiska fördelarna av en sådan här organisationsförändring kommer nämligen på litet sikt av den enkla anledningen att det inte är så som herr Nilsson i Agnäs befarade, nämligen att det är meningen att folk skall bort från SJ. SJ avskedar inte någon personal, och därför kommer organisationsförändringarna att ge ekonomisk effekt först på litet längre sikt.

Herr Nilsson i Agnäs säger att jag genomgått en stor metamorfos sedan jag stod i talarstolen förra gången för att diskutera den här frågan. Jag kanske får påminna om att jag i förra årets debatt sade, att jag hade försökt finna förutsättningar för en kompromisslösning. Det var då inte möjligt. Den nya proposition som kommunikationsministern lade fram gav grundvalen för en sådan kompromisslösning. Vi företog ytterligare ändringar i propositionen genom att det visades god vilja från olika håll. Vi åstadkom att dess orter — Växjö, Borås och Umeå — får permanenta distriktsenheter, som enligt utskottets bestämda uppfattning skall göra ett effektivt arbete för SJ och utföra en aktiverad kommersiell verksamhet och serviceverksamhet. Jag vill på nytt säga: Underskatta inte detta.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade redan från början att tiden inte medger ingående analys. Jag sade också att jag bara kunde ta upp vissa saker. Jag är medveten om att det märktes. Men å andra sidan — herr Gustafson i Göteborg påstår att jag inte är expert — har vi läst ett betänkande från dem som är experter, där jag och även SJ-folk som jag har kontakter med har satt många frågetecken.

Utskottets ordförande framhåller att ingen personal skall bort. Det var detta jag sade. Det tycks som om ingen skall bort. Men hur kan det då bli billigare om personalen sitter i Gävle än om den sitter i Umeå?

Vad fick Umeå i kompromissen? Jo, den kommersiella enheten. All right, säger jag, vi tar den då. Men om den skall fungera och personalen inte skall bort; hur kan det kosta mindre? Hur kan det bli besparingar? Jag har hemskt svårt att begripa hur det går till, men det kanske beror på att jag inte är expert. Då kan jag få höra av utskottet hur det går till. Man har kvar samma personal men flyttar sedan till en annan ort. Hur kan man på det sättet göra besparingar?

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag sade var att ingen personal avskedas hos SJ och att de ekonomiska fördelarna av en omorganisation sker på längre sikt. Det finns något som heter naturlig avgång, vilket herr Nilsson i Agnäs kanske har hört talas om. Vi gör inte anspråk på att vara några särskilt stora experter i trafikutskottet, men vi har försökt att lyssna till experter. Vi har också haft kontakter med de anställdas organisationer. Jag vill på nytt understryka angelägenheten av — det är jag säker på att även kommunikationsministern är villig att understryka — att denna omorganisation sker i nära samarbete med de anställdas organisationer. Då behöver farhågorna för att det skall ske plötsliga uppbrott utan att de anställda får tillräcklig tid på sig för att planera inte besannas.

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Herr talman! Det senaste herr Gustafson i Göteborg sade vill jag tacka för. Det han betonar är verkligen värt att understryka. Men ett sådant yttrande som att han hoppas att jag har hört talas om naturlig avgång tycker jag är nästan onödigt.

Jag kan ändå inte begripa hur man i Umeå har resurser, personal och möjligheter att tjäna den transport och den trafik som man vill tjäna. Om den kommersiella enheten skall fungera, måste den ha folk. Att det kan bli billigare därför att det kallas någonting annat har jag svårt att förstå.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Av det som sägs i denna debatt finns mycket som vore värt bemötande från min sida, men jag kommer inte att medverka till att debatten blir längre. Det har flera orsaker. De två viktigaste är dels att jag av princip undviker att debattera enhälliga utskottsbetänkanden, dels att den ärade kammarens tid under denna vecka är tillräckligt ansträngd ändå.

Jag förlitar mig på, herr talman, att jag vid något annat lämpligt

tillfälle, när statens järnvägar diskuteras och när det åtminstone finns en liten om än aldrig så anspråkslös reservation fogad till utskottsbetänkandet, skall kunna knyta an till den debatt som har förts rörande statens järnvägars regionala organisation.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att en av anledningarna till att kommunikationsministern inte deltar i debatten är att han hänvisar till vad ett enhälligt utskott har anfört. Det måste innebära att han inte har några invändningar att göra mot vad utskottet säger.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! SJ:s verksamhet och den sysselsättning denna verksamhet ger underlag för är av mycket stor betydelse för åtskilliga orters existens och framtida utveckling.

Änge, som har berörts här något tidigare, är en av dessa orter och har en gång byggts upp kring SJ:s verksamhet. Genom fortgående rationaliseringar, innebärande personalinskränkningar, har antalet SJ-anställda där successivt minskat. Av centralortens – tidigare Änge köping – befolkning på ungefär 4 000 personer är dock för närvarande nära 700 anställda hos SJ.

I årets proposition nämns inte Änge vid namn, medan orten omnämndes mera i förbigående i fjolårets proposition. Änge påverkas dock av organisationsförslagen dels genom den samordning av maskintjänsten som föreslås, dels av förslaget om överensstämmelse mellan läns- och distriktsgränser, som något minskar underlaget för verksamheten där, eftersom en del av det nuvarande distriktet ligger inom Gävleborgs län. Men det är svårt att dra säkra slutsatser om förslagets följder för Änge. Dock kan konstateras att remissinstanser med särskilt ansvar för utvecklingen inom kommunen och inom länet ställt sig mycket kritiska till omorganisationsförslaget ur regionalpolitisk synpunkt.

Jag har i motionen 1901 – liksom i en motion i fjol i anledning av den då avlämnade propositionen – tagit upp frågan om SJ:s framtida verksamhet inom Änge kommun. Mot bakgrund av regionalpolitiska synpunkter har jag i motionen yrkat dels att riksdagen skulle uttala sig för att SJ:s totala verksamhet där inte får minskas genom de föreslagna organisationsförändringarna, dels att förutsättningarna för utbyggnad av SJ:s verksamhet i Änge borde prövas.

Som jag nämnt är sysselsättningen inom SJ av avgörande betydelse för Änge. Befolkningen inom den nybildade kommunens område har sjunkit år efter år. Trots lokaliseringspolitiken har det inte varit möjligt att skapa erforderliga nya arbetstillfällen såsom kompensation för den lägre sysselsättningen inom såväl SJ som inom jordbruk och skogsbruk. Befolkningsminskningen måste bringas att upphöra, om inte underlaget för samhällsservicen skall bli alltför litet. Med hänsyn till Änges centrala läge i landet och i SJ:s trafiknät anser jag att det finns starka skäl att allvarligt pröva frågan om lokalisering av nya SJ-enheter till Änge. Tyvärr avstyrker trafikutskottet mitt förslag, och jag får för närvarande finna mig i detta med hänsyn till utskottets allmänt positiva skrivning i

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

anledning av motionen.

Det är självklart att SJ — liksom övriga både statliga och enskilda företag — måste sträva efter att göra sin verksamhet så lönsam som möjligt. Men SJ måste i detta fall som den störste arbetsgivaren på orten känna ett speciellt ansvar när det gäller att skaffa ersättningsarbetstillfällen. Innan personalinskränkningar i orter med sysselsättningssvårigheter beslutas i statlig verksamhet borde förutsättningarna att skaffa nya arbetstillfällen prövas. SJ:s och övriga statliga verksamheters strävan efter lönsamhet måste vägas mot samhällets kostnader för att ordna andra sysselsättningar. Totalt sett tjänar inte samhället något på SJ:s eventuellt förbättrade ekonomi, om den äts upp av samhällets kostnader för lokalisering till berörda orter. Vi måste få en totalsyn på statlig verksamhet och finna former för samordning mellan denna och samhälls-ekonomiska och regionalpolitiska målsättningar.

Utvecklingen av SJ:s verksamhet i Ånge har skapat oro bland kommuninvånarna i allmänhet och bland de SJ-anställda i synnerhet. Enligt uttalande från SJ:s driftdistrikt i Sundsvall beräknas den fortgående rationaliseringen medföra att 40 procent av nuvarande arbetstillfällen i Ånge kommer att bortfalla under den kommande tioårsperioden. Under den närmaste tiden torde antalet SJ-anställda — oberoende av propositionen — komma att minska, bl. a. genom nya bemanningsregler för lok och genom utökad fjärrblockering. Dessutom har flyttning av lokledningsfunktionen från Ånge till Sundsvall aktualiserats. Det är ett förslag som inte minst från fackligt håll har mött stort motstånd, och starka skäl har från det hållet åberopats mot en flyttning av berörda funktioner.

Detta är exempel på rationaliseringsåtgärder som riksdagen självfallet inte skall ta ställning till utan som SJ:s ledning har att utreda och besluta om inom ramen för de allmänna riktlinjerna för verksamheten.

I fjolårets av riksdagen godkända utskottsbetänkande framhöll trafikutskottet att en icke oväsentlig rationalisering ägt rum på det lokala och det regionala planet och att ytterligare sådan kan genomföras men att även härvidlag regionalpolitiska synpunkter bör beaktas. Utskottet erinrade därvid om de motionsledes framförda synpunkterna beträffande SJ:s organisation i Ångeområdet — detta var alltså i fjol.

När det gäller årets utskottsbetänkande är jag glad över att utskottet även nu uttalat sig speciellt om Ånge och bland annat framhållit: "Utskottet förutsätter också i enlighet med sitt uttalande vid fjolårets riksdag att beträffande SJ:s organisation i Ångeområdet regionalpolitiska synpunkter vederbörligen beaktas." Huruvida riksdagens uttalande i fjol hittills påverkat SJ:s planer känner jag inte till. Väsentligt är att ytterligare flyttningar av olika funktioner från Ånge kan förhindras och att SJ alltså bibehåller en decentralisering av verksamheten.

Herr talman! Jag har inget yrkande, utan jag vill endast uttala den förhoppningen att den starkt positiva skrivningen i utskottsbetänkandet beträffande Ångeområdet verkligen skall beaktas och att rimligt regionalpolitiskt hänsynstagande skall göras vid kommande planeringar inom SJ.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Trafikutskottets betänkande nr 22 som vi nu behandlar gäller ändrad distriktsindelning i SJ:s regionala organisation. Det föreslås att de nuvarande distriktsexpeditionerna i Växjö, Borås och Umeå skall dras in.

Denna fråga var föremål för riksdagens bedömning förra året och riksdagen begärde då nytt förslag efter utredning innan man beslutade i ärendet. Nu får vi tillbaka förslaget praktiskt taget oförändrat med bara den lilla skillnaden att man tills vidare skall behålla kommersiella enheter på de orter som är föremål för indragningarna. I klartext betyder detta att man låter ett fåtal tjänstemän stanna kvar, och då man vet att storleksordningen exempelvis i Umeå rör sig om 4 personer, får man en uppfattning om hur liten den ändring är som föreslås av kommunikationsministern. Utskottet har ansträngt sig och vill skärpa detta men det har endast blivit den förbättringen att man sagt att dessa kommersiella distriktsenheter skall bli permanenta. Utskottet tycker att den här lilla avvikelser från propositionen räcker för att man skall acceptera den i övrigt. Det är en märklig undfallenhet från utskottets sida när det accepterar propositionen trots att man inom utskottet är väl medveten om att riksdagens uttalade begäran om en utredning skulle föreligga innan man tog ställning. Vad riksdagen beslutade om för ett år sedan tycks inte bekymra utskottet utan nu är man villig att godta ett förslag utan att erforderlig utredning förebragts.

Utskottet finner det visserligen otillfredsställande att någon utredning inte gjorts men med den lilla anmärkningen traskar man villigt på och godkänner propositionen, trots att regeringsförslaget innebär ett åsidosättande av vad riksdagen begärt, dvs. en utredning innan nytt förslag skulle läggas. Man säger att det skett nya överväganden inom kommunikationsdepartementet, och osökt frågar man sig hur flata ledamöterna i utskott får vara när de som skett faller undan utan att respektera riksdagens uttalade vilja. Samma utskott har dock självt formulerat den beställning som riksdagen gjorde, men det tycks man nu ha glömt. Det är ett enigt utskott, och jag gör mig inte några större förhoppningar om att få en ändring, men vad som skett kan inte få passera opåtalat.

Det är dock ett förslag som inte har föregåtts av den begärda utredningen, och vi vet inte om samma rationaliseringsvinster som förutsattes i propositionen inte skulle ha vunnits genom rationaliseringar inom nuvarande förvaltning och utan de föreslagna indragningarna. Någon skillnad i uppfattningen att man bör tillvarata alla möjligheter till besparingar genom rationaliseringar finns ej, och viljan till besparingar omfattas även av den berörda personalen, som helt är inne på linjen att rationaliseringar är nödvändiga. Men det gäller att veta vad man ger sig in på innan man börjar flytta folk. Det minsta man kan begära är att det står klart dokumenterat att besparingar verkligen görs genom att de föreslagna enheterna dras in. Om det i stället uppstår ökade personalkostnader på ett annat håll har man alltså inte åstadkommit några minskade kostnader men väl en försämrad service. Det gäller dock omflyttning av ett stort antal människor, och de som riskerar att få flytta vill nog veta om det är en meningsfull besparing som därmed åstadkommes. Något

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

svar på den frågan ges varken i propositionen eller i utskottets betänkande, då man inte har brytt sig om att utreda sakförhållandena.

Det hade varit rimligt att berörd personal fått ta del av en utredning. Hänsynen till de anställda finner jag otillfredsställande genom att man inte gjort den utredning som skulle ha klarlagt bilden.

Det föreliggande förslaget har dessutom en klart negativ regionalpolitisk effekt, och följden blir väl att de skador som uppstår genom de föreslagna indragningarna på något sätt får repareras. Den ena handen vet tydligen inte vad den andra gör när det gäller verkningarna av statliga beslut.

Om den centralisering som nu föreslås verkligen innebär en besparing kan man inte bedöma av föreliggande material. Det är dock tydligt att man anser att maskintjänstens centralisering ger de stora vinsterna. Ja, om nu det är fallet så kunde man ha nöjt sig därmed, men även det skulle i så fall klart ha dokumenterats.

Den övriga delen, som betyder så mycket för så många människor, är mera genomgripande. Det är också här som det är mest tveksamt om förslaget, som det nu presenterats, verkligen är den rätta lösningen. Om riksdagens beställda utredning verkställts och vi därmed hade fått klara besked om sakskalet för och emot en centralisering, så hade riksdagen nu kunnat ta ett beslut i förvisningen att det baserats på fakta.

Utskottets undfallenhet är anmärkningsvärd. Jag trodde att ett riksdagens eget utskott hade mod att hävda samma uppfattning som förra året och inte att som nu föreslå riksdagen att fatta beslut i en fråga som samma utskott tidigare ansett först borde utredas. Det är en utmaning från regeringens sida att återkomma med ett ärende utan att dessförinnan ha verkställt det beslut som riksdagen fattade förra året. Det är beklagligt att trafikutskottet inte velat hävda riksdagens mening utan fallit undan för det förslag som nu kommit och som innebär att man bara upprepar det gamla förslaget som underkändes förra året. Den lilla ändring som gjorts är av så ringa betydelse att man inte kan åberopa att det är ett nytt förslag som lagts.

Faktamaterial borde ha förebragts genom den begärda utredningen, och på detta material hade riksdagen kunnat ta ställning till om man skulle ändra på SJ:s regionala organisation eller ej.

Det rätta svaret bör vara att avslå propositionen, och det har jag begärt i min motion 1898, vilken jag ber att få yrka bifall till.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Larsson i Umeå sparade inte på de starka orden. De ståndpunkter han framförde har jag bemött tidigare. Men när han säger att utskottet skulle ha visat undfallenhet och flathet vill jag försäkra herr Larsson i Umeå att vi har haft en mycket seriös behandling av denna fråga. Dels har vi tagit hänsyn till att det kommit en ny proposition med ändrat innehåll, dels har vi tagit hänsyn till framförda motionsyrkanden från berörda orter. Vi har sett det som en möjlighet att ta hänsyn till regionalpolitiska skäl genom att bygga upp permanenta distriktsenheter på dessa orter. Som jag sade i ett första anförande är givetvis

motionärerna inte tillfredsställda men bör inte heller underskatta vad utskottet har lyckats uppnå.

I detta anförande instämde herr Taube (fp).

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Efter några år i riksdagen blir motionärer inte så missräknade om en motion blir avslagen. Vi är rätt vana vid det. Ännu mera sällan är det väl att motionärer blir förundrade över hur ett utskott handlar. Men i den här frågan tror jag ändå att det är rätt många som har blivit det. De personer som är direkt berörda är säkert synnerligen förundrade. Utskottet har gjort en helomvändning utan att kunna visa på avgjort ändrade förhållanden. Tvärtom kritiserar ju utskottet det faktum att det som i fjol var motivet för avslag på propositionen då och åtgärder beträffande utredningar inte har verkställts.

Utskottets ärade ordförande underströk i sin senaste replik till herr Larsson i Umeå att man inte skall underskatta de uttalanden beträffande regionalpolitiken som görs i årets uttalande. Med hänsyn till hur utskottet svängt om sedan i fjol är det väl berättigat att i varje fall i viss mån vara skeptisk beträffande tyngden i trafikutskottets uttalanden. I fjol framfördes en stark kritik från oppositionen. Även inom regeringspartiet och från de anställdas sida framfördes opposition. Detta svängde på majoritetsförhållandena i riksdagen; propositionen godtogs inte. De grundläggande motiven som gällde i fjol gäller också i allt väsentligt i år. Ändå är det ett enigt utskott som har svängt helt om på klacken. Enighet finns också om kritiska uttalanden beträffande kommunikationsministrarnas handlande sedan i fjol. Men detta tycker jag inte är något vägande motiv för att svänga på klacken. Tungt vägande är i stället det sakförhållandet att de utredningar inte har kommit till stånd som riksdagen i fjol beslöt skulle göras innan man tog ställning. Jag menar att det är en rationell ståndpunkt att i dag vidhålla fjolårets beslut. Vi har nämligen inte den grund som behövs för att fatta beslutet – bedömningar av främst regionalpolitisk betydelse.

Nu säger statsrådet att dessa bedömningar har gjorts. Samtidigt kritiserar emellertid utskottet statsrådet för att utredningarna inte har kommit till stånd – utredningar om näringsgeografiska och regionalpolitiska förhållanden. Utskottet säger att detta är otillfredsställande, men ändå vill utskottet att man skall bifalla propositionen. Utskottet har en krystad motivering. Statsrådet har tillsatt en trafikpolitisk utredning som skall klarlägga förhållandena beträffande kommunikationernas roll i samhället. Det är ju just dessa bedömningar, dock i mer begränsad omfattning, som skulle ha legat till grund för detta beslut.

Den motion som jag har varit med om att underteckna tillsammans med herr Nils-Eric Gustafsson, motionen 1895, yrkar på att maskintjänsten skall ändras enligt propositionen. Det är en fråga som ligger kvar sedan 1963 och enligt vad berörd personal också uttalar är det en rationell anordning att ändra på den. Men personalen betvivlar att det kan vara mycket att vinna genom en omorganisation i övrigt. Här har ju också alldeles nyss sagts från utskottets talesmän att det inte är fråga om

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

att dra in personal. Jag finner därför att denna brådska är onödig och att den icke är rationell.

Beträffande enheten i Umeå sägs det att den är för liten för att vara kvar. I detta område finns det alldeles särskild anledning att studera de regionalpolitiska effekterna av en organisationsförändring. Just därför tycker jag att man borde ha avstått från ett beslut innan frågan utretts.

Utskottet säger att man skall undersöka möjligheten att tillföra den kommersiella enheten andra uppgifter vilka medför sysselsättningsökningar. Vilka möjligheter finns för det? Ja, det är inte utrett. Också frågan om det är rationellt att tillföra verksamheten andra uppgifter borde utredas innan man vet vad man kan göra i detta fall. På s. 6 i betänkandet sägs att detta "måste prövas i samma ordning som gäller för distriktsorganisationen i dess helhet". Jag hoppas verkligen, herr talman, att det prövas på ett annorlunda sätt än vad som varit fallit med underlaget till det beslut som riksdagen nu är i färd att fatta. Man har inte utfört de utredningar som borde göras och som riksdagen i fjol fattade beslut om.

Man pekar på personalorganisationernas betydelse i vad gäller utredningen och underlaget för beslutet. Jag hoppas att uttalandet mitt på s. 7 i utskottsbetänkandet tillmäts relevans och att man verkligen fortsätter utredningsarbetet och avvaktar resultatet härav innan man går till beslut.

Man framhåller på s. 8 i utskottsbetänkandet, att tiden är för knapp och att man förutsätter att SJ skall visa vederbörlig smidighet och hänsyn. På grund av att tiden är för knapp föreligger knappast förutsättningar för att behandla personalen med den hänsyn som är behövlig och som det anstår en arbetsgivare i allmänhet att visa i sådana här fall.

Umeå kommer väl att bli ett primärt centrum. Det kan måhända ha sin betydelse, även om det enligt vår mening inte är lämpligt att besluta om detta i riksdagen. Det torde komma att betyda att viss statlig verksamhet flyttas till Umeå. Jag vill emellertid peka på att det sker en betydande utflyttning av statlig verksamhet från Umeå. Bl. a. skall ju K 4 flyttas till Arvidsjaur. Det är mycket ovisst om ersättning kan ordnas för de i samband härmed mistade arbetstillfällena. Kavalleriets kadettskola skall tydligen flyttas söderut. Det förestår vidare en ändring av tulldistriktsindelningen, där det också är fråga om en flyttning av personal söderut. Och nu är det alltså fråga om en indragning av personal inom SJ:s organisation. I dag har kommunalmän från Umeå uppvaktat statsråd om det tydligen planerade uppskjutandet av byggnadsarbetena för lärarhögskolan, vilka skulle ha satts i gång i början av januari.

Detta betyder att Umeå behöver sysselsättningstillskott. Jag hoppas därför att Kungl. Maj:t tillgodoser detta önskemål i samband med den aviserade propositionen om fortsatt utflyttning av statlig verksamhet. Det är alltså då inte fråga om ett nettotillskott utan gäller i betydande utsträckning ersättning för avflyttade statliga verksamheter.

Ja, herr talman, jag är medveten om att det inte gagnar mycket, men jag vill ändå yrka bifall till motionen 1895.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i denna debatt, eftersom jag tyckte att det var riktigt att utskottets ordförande skulle föra debatten mot bakgrunden av utskottets enhälliga skrivning. Herr Larsson i Umeå har emellertid gjort ett inlägg, där han frågade hur flat man får vara inom ett utskott. Eftersom jag är ledamot av utskottet, kan jag inte låta bli att mot denna bakgrund försvara utskottets ställningstagande.

Om herr Larsson i Umeå läser mitt anförande i kammaren i samband med föregående beslut på detta område, skall han upptäcka att de krav som framförts i propositionen i stort sett tillgodosett moderata samlingspartiet. Vi har från moderata samlingspartiet byggt vårt ställningstagande på det nödvändiga kravet att småföretag och andra intressenter i näringslivet kan få den service som de behöver i orterna för att klara sin verksamhet, bl. a. en närkontakt med SJ. På det sättet kan SJ också bedriva nödvändig PR-verksamhet i de olika områdena.

Detta är underlaget till att jag i så stor utsträckning medverkade till det föregående beslutet. Nu har denna förändring skett i propositionen och våra intressen i stort blivit tillgodosedda. Därigenom har också moderata samlingspartiets representanter ansett det vara riktigt att tillstyrka den av kommunikationsministern framlagda propositionen.

Jag har full förståelse för att riksdagsledamöterna från olika områden – Växjö, Borås och Umeå – talar för sin sak, att ni slåss för vad som är ert intresse för era bygder. Det skapar underlag för utskottet att göra en ännu hårdare prövning, att noggrannare ta del av de olika argumenten. Utskottet har emellertid ändå funnit att det mot bakgrunden av den händelseutveckling som skett under det senaste året, när SJ har varit tvunget att göra vissa rationaliseringar, är fullt riktigt att också vidtaga dessa förändringar. Det är mot den bakgrunden jag har gjort mitt ställningsstagande.

Vi blir inte trodda, när vi talar om att rationalisera det enskilda näringslivet för att skapa en bättre utveckling för vårt land, om vi inte också medverkar till att rationalisera statliga företag. Strävandena måste gå hand i hand på dessa båda områden.

Givetvis har jag inget yrkande att ställa.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag inte har läst vad herr Lothigius sade förra året. Men herr Lothigius står med sitt namn under utskottsbetänkandet, och det har tydligen herr Lothigius själv inte läst. Utskottet säger följande: "Utskottet har vid sin granskning av propositionen inte kunnat finna att något ytterligare utredningsarbete av det slag och i den form 1971 års riksdag begärde egentligen verkstälts."

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Herr TREDJE VICE TALMANNEN yttrade: Utskottets hemställan under denna punkt företas till avgörande på sådant sätt att propositioner först ställs i fråga om yrkandet i motionen nr 1898 av herr Larsson i

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Ändrad regional
organisation av SJ*

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

Årsredovisning för Statsföretag AB

Umeå om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 133 och därefter – om nyssnämnda motionsyrkande avslås – beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Motionen nr 1898 av herr Larsson i Umeå

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1898, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkter 1 i övrigt

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 1895 av herrar Gustafsson i Byske och Nilsson i Tvärålund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkter 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels förstahandsyrkandet vid B i motionen nr 1839 av herrar Winberg och Nordgren, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 3–10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 2 Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 63 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:130 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 3 Årsredovisning för Statsföretag AB

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 54 i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse 1972:102 med överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB jämte motion.

I detta betänkande behandlades Statsföretag AB:s årsredovisning för år 1971, vilken överlämnats till riksdagen med Kungl. Maj:ts skrivelse 1972:102 (industridepartementet).

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1972:1720 av herr Regnéll m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga att Kungl. Maj:t skyndsamt framlade förslag om upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita Allmänna förlaget.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen lade Kungl. Maj:ts skrivelse 1972:102 till handlingarna,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1720.

Reservation hade avgivits av herrar Ericsson i Åtvidaberg (fp), Hovhammar (m), Rydén (fp) och Fridolfsson i Stockholm (m), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1720 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att Kungl. Maj:t skyndsamt framlade förslag om upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita AB Allmänna förlaget.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m):

Herr talman! I anledning av Kungl. Maj:ts överlämnande av årsredovisning för Statsföretag AB har herrar Regnéll, Nordgren och Brundin väckt en motion gällande Allmänna förlagets verksamhet. Allmänna förlaget startade i januari 1969. Förlagsverksamheten har alltså pågått i nära fyra år. Syftet med tillskapandet av ett helstatligt aktiebolag för allmän förlagsverksamhet var tvåfaldigt. Dels skulle förlaget, enligt propositionen, ”ge statliga myndigheter och institutioner bättre service för utgivning av publikationer och upphandling av tryckeriarbeten”, dels skulle förlaget medge ”en bättre distribution och marknadsföring av statligt tryck”. I förlagets egna formuleringar av sin uppgift sägs bl. a.: ”Företaget skall drivas med krav på lönsamhet. Uppkommande rationaliseringsvinster skall komma beställarna till del.”

I maj 1969 förordnade Kungl. Maj:t om statliga myndigheters och andra organs skyldigheter att vid framställning och utgivning av publikation, blankett- och andra tryckalster anlita Allmänna förlaget. Man införde ett beställningsobligatorium.

Allmänna förlaget har fått motta mycken kritik från bolagets kunder. Redan hösten 1970 blev en rad myndigheter tvingade att begära ökade anslag för kompensation av den merkostnad som vållades av Allmänna förlaget. I december månad 1970 tillfrågades ett antal myndigheter av riksrevisionsverket hur publikationsverksamhet påverkas av Allmänna förlaget. 22 av 34 myndigheter ansåg att den fördyrats. Ingen ansåg att den blivit billigare. I mars 1971 offentliggjordes en enkätundersökning som utförts på uppdrag av riksrevisionsverket. Rapporten utmynnade i slutsatsen ”att myndigheternas erfarenheter av Allmänna förlaget är övervägande negativa och inrättandet av förlaget hittills inte berett myndigheterna någon lättnad i deras publikationsverksamhet”.

Enligt en analys av Allmänna förlaget, som riksrevisionsverket offentliggjorde så sent som i juni månad 1972, sägs att statens intentioner med Allmänna förlaget inte uppnåtts, att samordningen mellan de statliga myndigheterna brister och att någon rationell arbetsfördelning mellan förlaget och beställarna inte kommit till stånd.

Herr talman! Man kan fråga sig om situationen kan vara sämre: ett monopol har tillskapats för att effektivisera och samordna den statliga trycksaksproduktionen. Resultatet har visserligen blivit en samordning —

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Årsredovisning för
Statsföretag AB*

men det har lett till högre priser, längre väntetider och ett komplicerat förfarande. Monopolet har alltså enbart medfört försämringar. Med anförda slagsidor för Allmänna förlaget torde man inte kunna vänta sig att företaget stabiliserat sig så pass att förre industriministerns önskemål att monopolet därmed kunde upphöra kommer att bli verklighet. Det är angeläget att representanter för regeringspartiet i utskottet besvarar frågan: Hur länge skall Allmänna förlagets trycksaksmonopol kvarstå? Snart har verksamheten i sin nuvarande form pågått i fyra år, men erfarenheterna av Allmänna förlaget är övervägande negativa.

Man talar ofta om vad som skiljer statlig och privat företagsamhet åt. Får jag peka på ett par skillnader. Om ett privat företag behöver order — och det behöver det ju — får man uppsöka kunderna och teckna order i konkurrens med andra företag på den öppna marknaden. Ett statligt företag, som i det aktuella fallet Allmänna förlaget, skaffar sina order genom att införa beställningstvång — ett obligatorium. Går ett privat företag med förlust får man försöka komma till rätta med förlusten genom rationeliseringar etc. Går ett statligt företag dåligt, som Allmänna förlaget, taxerar man ut av skattebetalarna och täcker därmed förlusten. I vad gäller Allmänna förlaget föreligger dessutom det anmärkningsvärda förhållandet att statliga myndigheter, trots att de är medvetna om att de kan göra sina inköp fördelaktigare hos konkurrerande privata företag, tvingas göra sina inköp i det statliga Allmänna förlaget.

Jag vill, herr talman, med det sagda yrka bifall till den reservation av herr Ericsson i Ätvidaberg m. fl. som fogats vid utskottsbetänkandet. I den reservationen hemställs att "Kungl. Maj:t skyndsamt framlägger förslag om upphävande av statliga organs skyldighet att i vissa fall anlita AB Allmänna förlaget".

I detta anförande instämde herrar Nordgren (m) och Oskarson (m).

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Låt mig få påpeka att det ärende vi nu behandlar gäller Statsföretags överlämnande av årsredovisningen för förra året — det är frågan om dess ekonomiska dispositioner över hela företaget som vi diskuterar.

Förra året talade utskottet om att vi hade vissa normer för hur vi ville behandla detta ärende, och dem hade riksdagen ingenting att invända mot. Vi har också tidigare under det gångna året, påpekar utskottet, på grundval av utskottets betänkande nr 16 behandlat en hel del av de frågor som gäller Statsföretag. Vid den granskning som vi nu har företagit av den statliga företagsamheten inom Statsföretags område har vi därför särskilt stannat vid vissa betydelsefulla ting. Vi har behandlat verksamhetens inriktning och målsättning. Utöver att vi har diskuterat vissa dotterbolag har vi också tagit upp litet mera generella frågor som gäller den tekniska utvecklingen, sysselsättningsutvecklingen, investeringsplaneringen osv. I alla dessa frågor har utskottet enhälligt funnit att det inte finns någon anledning till anmärkning mot Statsföretag.

En enda motion har väckts i detta sammanhang. Den gäller frågan om

Allmänna förlaget. I motionen begärs att vi skall upphäva den skyldighet som nu finns för vissa statliga myndigheter, alltså myndigheter som affärsverk och departement, att anlita Statsföretags dotterbolag Allmänna förlaget. Motionärerna säger att det har riktats anmärkningar mot Allmänna förlaget från riksrevisionsverket. Och sedan säger de något underligt; de menar att förlagets verksamhet nu har nått en sådan grad av stabilitet att det angivna obligatoriet, som har sagts skall vara tillfälligt, nu bör upphöra.

Låt mig då peka på att obligatoriet för myndigheterna att använda Allmänna förlaget för trycksaksframställning har tillkommit därför att man ville se till att man får rationella förhållanden inom statsförvaltningen. Det har alltså gällt att ordna förhållandena för dem. Det har inte primärt gällt att Allmänna förlaget skulle få en bättre vinstutveckling.

Jag har tittat på Allmänna förlagets verksamhet, vinstutveckling osv. Där finns ingenting att anmärka på, något som visar att frågan egentligen är felaktigt ställd; vi skall ju inte tala om det här utan om Allmänna förlagets och Statsföretags allmänna förvaltning. Självfallet kan riksdagen ta upp en sådan här fråga och säga att underlaget för Allmänna förlagets verksamhet är felaktigt, men det faller litet vid sidan av det hela.

Motionärerna använder riksrevisionsverkets undersökningsrapport som underlag för sitt yrkande och begär att Kungl. Maj:t, som det sägs i reservationen, "skall undersöka hur det obligatorium som är en grundläggande förutsättning för Allmänna förlagets verksamhet skall kunna upphävas". Men riksrevisionsverkets undersökningsrapport behandlas för närvarande av Kungl. Maj:t. Allmänna förlaget har framfört väldigt skarpa bemötanden av verkets sätt att tala om förlaget, och de prövas nu av Kungl. Maj:t. Här har alltså motionärerna egentligen fått vad de önskat: en prövning hos Kungl. Maj:t.

Utskottet har inte funnit att det för dagen finns anledning att tillstyrka någon ändring av Allmänna förlagets monopol. Det är dock endast tre år den här försöksverksamheten har pågått, det har aldrig sagts att den skulle bli permanent, och inom både Statsföretag och Allmänna förlaget säger man sig vara på väg mot bättre förhållanden.

Jag anser inte att utskottet har skäl att utfärda någon orlovssedel och säga att allt är bra på Allmänna förlaget. Men det är inte det det gäller, utan det gäller att man får den prövning man har begärt. Vi vill inte upphöja oss till något slags överdomare och nu uttala att Allmänna förlagets verksamhet har varit dålig och gått med förlust. Nej, nota bene, förlaget har skaffat sig för mycket beställningar, och det är en helt annan sak, som man kan ta upp i annat sammanhang.

Det skulle från min synpunkt inte finnas mer att säga på den här punkten, men herr Fridolfsson i Stockholm tog upp en principdiskussion, och det tycker jag var litet farligt för honom. Han påstår att det finns en skillnad mellan privat och statlig verksamhet. I det privata företaget får man själv skaffa sig kunder, och gör man förluster får man försöka klara dem genom att rationalisera och skapa bättre förhållanden, men om ett statligt företag gör förluster — uttalar herr Fridolfsson generellt — uttaxeras de regelmässigt av medborgarna. Och om företaget har för litet beställningar får det flera genom ett beställningstvång, som han uttrycker

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Årsredovisning för
Statsföretag AB*

sig. Jag tror man skall låta bli att generalisera i det här fallet. Man kan nog inte göra gällande att det råder andra villkor för statlig verksamhet än för privat. Bägge lyder under de ekonomiska lagar som finns i samhället. Verksamheten måste alltså gå ihop — om det inte gäller saker som har att göra med sådan service som vi beslutar om att samhället skall svara för. Jag tycker att herr Fridolfsson tar till för mycket när han gör ett sådant allmänt påstående om statlig företagsamhet gentemot privat. Håll sig då åtminstone till det aktuella ärendet, herr Fridolfsson!

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svanberg försöker ge kammarens ledamöter den uppfattningen att frågan om Allmänna förlagets monopol inte är aktuell i den här debatten. I utskottets skrivning kan man läsa följande: "Detta hindrar inte att riksdagen i sammanhanget kan ta upp frågan om obligatoriets fortbestånd." Frågan hör alltså till debatten under denna punkt.

Herr Svanberg påstod att jag var ute på svag is när jag jämförde den statliga företagsamheten med den privata och sade att man taxerar ut pengar för att klara av förlusterna i ett statligt företag, medan den privata företagsamheten får sköta saken genom rationalisering etc. Men jag har just påtalat att Allmänna förlagets kunder har tvingats begära ytterligare pengar för att kunna klara de ökade kostnaderna. Det är en typisk uttaxering som här har skett. I det fallet var exemplet absolut perfekt.

Herr SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är väl inte stor anledning att strida här. Herr Fridolfsson i Stockholm sade allra sist att han har talat om att Allmänna förlagets förluster — och förlusterna för de företag som beställer hos Allmänna förlaget — uttaxeras. Jag sade till honom att skall man nu ta upp en sådan här sak, så skall det gälla ett visst ärende. Herr Fridolfsson skulle i så fall ha begränsat sig till det första gången. Han gör ett generellt uttalande om statlig företagsamhet kontra privat företagsamhet, och det tror jag är ganska olyckligt för herr Fridolfsson.

Sedan fanns det flera saker i hans anförande som det kanske inte är så mycket att diskutera om. Han säger att jag försöker få kammaren att tycka att det här är på något särskilt sätt. Jag har talat om precis som det är, att vad vi har att behandla är Statsföretags verksamhet, och strängt taget har inte detta ärende med det att göra. Men, säger jag precis som det står i utskottsbetänkandet, självfallet kan riksdagen i det sammanhanget ta upp och diskutera denna fråga även om den inte rent sakligt hör dit.

Jag kan inte se någon skillnad mellan mitt uttalande och utskottsbetänkandet. Jag tror att herr Fridolfsson skall lyssna på vad jag säger och inte polemisera mot någonting som han trodde att jag sade.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m) kort genmäle:

Herr talman! I Statsföretag AB ingår Allmänna förlaget. Till näringsutskottet har inkommit en motion som behandlar Allmänna förlaget, det

beställningsobligatorium som föreligger och det underskott som detta bolag har gått med. Då är det väl icke fel, herr Svanberg, att jag här i kammaren drar upp en diskussion just i vad gäller Allmänna förlaget. Det är en fullt klar linje mellan den motion som näringsutskottet har behandlat, det betänkande som näringsutskottet har avgivit, i vilket står att detta obligatorium skall diskuteras, och den debatt som vi för här.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Årsredovisning för
Statsföretag AB*

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Bara ett par frågor för att få ett klarläggande.

Under valrörelsen 1970 lovade dåvarande industriministern Krister Wickman vid en debatt i Sundsvall att upphäva Allmänna förlagets monopolställning.

I ett svar på en interpellation från mig i första kammaren i december 1970 sade statsrådet Wickman: "Beträffande denna skyldighet" – för myndigheterna att anlita förlaget – "vill jag som min mening framhålla, att den inte bör bibehållas längre än det är nödvändigt för att tillgodose det samordningsintresse i vilket den införts. Jag ser den etablerade skyldigheten som en temporär åtgärd för att så snabbt som möjligt bygga upp en rationell upphandlings- och distributionsordning för statliga trycksaker." I mars 1971 upprepade statsrådet Wickman denna sin ståndpunkt i ett annat interpellationssvar.

Nu är min enkla fråga till näringsutskottets ordförande: Delar herr Svanberg den uppfattning som statsrådet Wickman gav uttryck åt vid flera tillfällen 1970 och 1971? Är obligatoriet alltså en temporär åtgärd som inte bör bibehållas längre än vad som är nödvändigt för att tillgodose samordningsintresset?

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande sägs att det inte finns någon anledning att nu upphäva obligatoriet, utan man bör få längre erfarenhet av dessa förhållanden. Följaktligen menar näringsutskottet också att det inte är någonting som skall räcka i all evighet. Vi kan tvista om hur länge det skall gälla. Jag kan helt ansluta mig till vad statsrådet Wickman sade i detta sammanhang. Men detaljfrågorna om när detta skall upphöra får väl herr Wikström rikta till industriministern. Jag svarar inte för de detaljerna. Utskottet säger alltså att det inte är ett obligatorium som skall räcka i all evighet, men det är inte nödvändigt att upphäva det i anledning av den här motionen just i år.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Herr Svanberg säger sig alltså dela Krister Wickmans uppfattning att obligatoriet är temporärt och inte bör bibehållas längre än vad som är nödvändigt för att tillgodose samordningsintresset. Nu har faktiskt utskottet inte sagt detta lika klart som statsrådet Wickman, och man måste tolka det så att herr Wickman är mera liberal eller om man så vill mindre monopolistisk än näringsutskottets ordförande.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Vem som är mera liberal av oss två, statsrådet Wickman eller jag, tycker jag vi lämnar därhän. Om det gäller liberalism i rent

Onsdagen den
13 december 1972

*Inrättande av en
patentdomstol*

politisk mening — dvs. att liksom försöka ha flera ståndpunkter på en gång — tror jag att herr Wikström överträffar både statsrådet och mig. Det är han som är mest liberal. I fråga om detta att driva en affärsrörelse så, att man inte skall bygga på en monopolställning i evighet, är väl herr Wickman och jag ungefär lika mycket liberala eller icke liberala.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag kan konstatera ännu en skillnad mellan statsrådet Wickman och näringsutskottets ordförande. Herr Krister Wickman ger klara besked.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Ericsson i Åtvidaberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fridolfsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen av herr Ericsson i Åtvidaberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fridolfsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	220
Nej	—	92
Avstår	—	8

§ 4 Inrättande av en patentdomstol

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 56 i anledning av motion om inrättande av en patentdomstol.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! I motionen 924 har jag och några medmotionärer aktualiserat frågan om förhållandena inom patentverkets besvärsavdelning och föreslagit avdelningens omvandling till en fristående patentdomstol. De i motionen redovisade förhållandena har genom ett omfattande remissförfarande ingående belysts, och jag vill ge utskottet en

eloge för den allsidiga behandling motionen fått.

Jag är den förste att medge att det här rör sig om en för riksdagens ledamöter ytterst svårbedömbär materia. Med hänsyn härtill har jag förståelse för att betänkandet utmynnar i en hemställan till Kungl. Maj:t om en översyn rörande patent- och registreringsverkets besväravdelning. Om nu riksdagen enligt utskottets enhälliga förslag beslutar om en översyn, så vill jag anföra några synpunkter som jag anser vara av betydelse för beaktande.

Med all rätt framhåller utskottet att hänsyn bör tas till de förvaltningsrättsliga synpunkter som intar en framträdande plats i flera remissyttranden. Dessa styrker också klart motionens syfte.

Då riksdagen på 1960-talet avslag ett förslag om inrättande av en fristående patentdomstol var det avgörande argumentet att man borde avvakta hur planerna på att inrätta en nordisk besvärinstans för patentärenden utvecklades. Utskottet konstaterar nu att dessa planer inte har någon omedelbar aktualitet. Detta bestyrker motionärernas redovisning.

Utskottet hänvisar till uppgifter i remissyttrandet främst från patentverkets majoritet, varvid framhålles att det internationella samarbetet på patentområdet tar sikte på lösningar som kan få mycket långtgående verkningar på den svenska patentadministrationen. Detta skulle tala emot att en utredning nu igångsättes rörande ombildning av besväravdelningen till en fristående patentdomstol.

Med all respekt för sakkunskapen hos patentverkets majoritet måste jag i detta sammanhang hänvisa till vad minoriteten i patentverket anfört beträffande de internationella projekten, nämligen följande:

”I patentverkets utlåtande understryks att föreliggande fråga får anses bero av utvecklingen av vissa pågående eller förestående större internationella projekt. Härvid nämndes både EPC och PCT. Enligt vår uppfattning bör emellertid dessa projekt ingalunda anses stå i vägen för en förbättrad organisation av besvärspövningen i det svenska patentväsendet. Oavsett i vad mån och på vad sätt projekten kan komma att förverkligas blir nämligen en nationell besvärorganisation inom det industriella rättsskyddet alltid nödvändig. En förbättring av denna organisation behöver därför inte avvakta genomförande av de internationella projekten. Dessa kan för övrigt inte beräknas bli realiserade inom de närmaste åren och en förändring av den nuvarande otillfredsställande organisationen av förvaltningsprocessen på det industriella rättsskyddets område bör därför ej ställas i beroende av de planerade internationella projekten.”

I utskottets betänkande redovisas också synpunkter från patentverkets majoritet – understödda av Sveriges industriförbund -- vari framhålles värdet av den nuvarande organisationen bl. a. däri, att besväravdelningens ledamöter kan engageras i överläggningar i policyfrågor inom verket. I detta avsnitt anser jag det angeläget att också hänvisa till vad minoriteten i patentverket anfört: ”I utlåtandet talas vidare om den nuvarande kontakten mellan patentavdelningens ledning och ledamöterna av besväravdelningen när det gäller utvecklingen av patentpolitiken och praxis och det angives att denna kontakt kommer att förloras om besväravdelningen skiljs från verket. Den kontakt det här gäller är enligt

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Inrättande av en
patentdomstol*

vår mening inte enbart en fördel utan den kan också innebära en fara för obehörig påverkan på besvärssavdelningen från underinstansens sida. Det är delvis mot bakgrund härav som vi anser att en självständig patentdomstol skulle innebära en förbättring av rättssäkerheten.”

Jag har här tidigare uttalat min respekt för sakkunskapen hos patentverkets majoritet. Då jag genom direkta citat redovisat vad minoriteten anfört är det kanske på sin plats att ange, att bland minoriteten återfinnes fyra patenträttsråd och två tillförordnade patenträttsråd. Inte minst styrkes minoritetens åsikter beträffande de internationella projektens betydelse av den omständigheten att bland minoriteten även återfinnes patenträttsrådet Ugglå. Han är välkänd som en av vårt lands främsta sakkunniga bl. a. på den internationella patenträttsens område.

Herr talman! Jag är tillfredställd med utskottets förslag om en översyn rörande patent- och registreringsverkets besvärssavdelning. Det är min förvissning att en översyn inte kan undgå att också pröva frågan om omvandling av besvärssavdelningen till en fristående förvaltningsdomstol. Att denna i så fall inte behöver bli sista instans har jag ingenting att invända emot. Efter prövningstillstånd kunde prövning i regeringsrätten vara möjlig för såväl sökande som invändare.

Av allra största betydelse är att en kommande översyn tar sikte på att åstadkomma en lösning som är betryggande ur förvaltningsrättsliga synpunkter.

Med vad jag här anfört vill jag ansluta mig till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Ernulf (fp).

Herr WÄÄG (s):

Herr talman! Utskottets förslag om en översyn har tillkommit ej mindre av tyngden bakom herr Löfgrens mening än även av de delade remissinstanserna och av frågans invecklade karaktär.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs näringsutskottets betänkanden:

Nr 58 i anledning av motion om skogsindustrins långsiktiga produktionsutbyggnad och kapitalbehov

Nr 64 i anledning av motion om skyldighet för multinationella företag att avge särskild statistisk redovisning

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Onsdagen den
13 december 1972

*Inskränkning i rät-
ten till inmutning
inom Norrbottens
län*

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 70 i anledning av propositionen 1972:140 med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1963:599) om inskränkning i rätten till inmutning inom Norrbottens län samt motion i ämnet.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Den tidpunkten är väl inne, då ledamöterna anser att tala är silver och tiga är guld. Jag skall därför bli rätt kortfattad.

Motionen 1338 skrev jag efter studium av statsverkspropositionen, där jag hade funnit att det helt lakoniskt meddelades att den särskilda lagen om rätten till inmutning inom Norrbottens län är tidsbegränsad och att den skulle upphöra med utgången av detta år.

Jag fick också ett besked från departementet att någon förlängning av lagen då inte var planerad. Därför skrevs motionen.

Nu har en proposition i ärendet framlagts, och det är bara att notera detta med tillfredsställelse.

I motionen föreslog vi att lagen skulle förlängas till dess att riksdagen annorlunda beslutar. I näringsutskottets betänkande föreslås nu förlängning av lagen till dess att riksdagen någon gång under nästa år skall få pröva ett förslag till ny gruvlag och sålunda ta ställning till hela det gruvrättsliga regelsystemet.

De motiveringar som anfördes när riksdagen 1963 beslutade om lagen är fortfarande starka. Det talades då om nödvändigheten av att försöka motverka att de brytvärda malmerna i Norrbotten skulle splittras på alltför många händer. Det talades också om nödvändigheten av att motverka en inmutningsrätt som ger inmutare den legala rätten att låsa varandra och motverka brytning.

Den särskilda lagen sammankopplades med en genomgripande malm- och mineralinventering i Norrbotten. Den kom till för att förebygga en kapplöpning för att skaffa gruvrätter i syfte att föregripa resultaten av malminventeringen och en eventuell lagöversyn.

Jag anser att de skäl som bl. a. anfördes för den särskilda inmutningslagen för Norrbotten är relevanta också för landet i övrigt och att samhället över huvud taget inte bara måste skaffa sig inmutningsrätt över malm- och mineraltillgångarna, utan också ta hand om denna viktiga naturrikedom i dess helhet.

Nu förlängs emellertid den särskilda lagen fram till dess att resultatet av översynen av gruvlagstiftningen presenteras under nästa år. Då får vi alltså anledning att återkomma, och därför, herr talman, har jag nu inget annat yrkande än om bifall till näringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 70, vilket i sak också innebär ett bifall till vår motion.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

Onsdagen den
13 december 1972

*Byggnadsarbeten
för statlig förvalt-
ning*

§ 7 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 39 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:130 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser ärenden under finansdepartementets handläggning jämte motion.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Byggnadsarbeten för statlig förvaltning

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:130, bilaga 5, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 20 oktober 1972, föreslagit riksdagen att dels till Byggnadsarbeten för statlig förvaltning på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att sälja fastigheten nr 18 i kv. Lärgossen i Sundsvall till Sundsvalls kommun för 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1972:1905 av herr Norrby i Åkersberga (fp) vari hemställts att riksdagen beslutade att investeringsanslag till Byggnadsarbeten för statlig förvaltning icke fick utnyttjas för nybyggnad i Saltängen, Norrköping, för kriminalvårdsstyrelsen och sjöfartsverket.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Byggnadsarbeten för statlig förvaltning på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 anvisade ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1905,
3. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att sälja fastigheten nr 18 i kv. Lärgossen i Sundsvall till Sundsvalls kommun för 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr Burenstam Linder (m), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1972:1905 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört.

Vid punkten hade avgivits ett särskilt yttrande av herrar Burenstam Linder (m) och Brundin (m).

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 39 tillstyrks att ett byggnadsobjekt, som innebär att sjöfartsverket skulle utflyttas till Norrköping, skall föras upp i investeringsplanen för byggnadsarbeten för statlig förvaltning och att de på tilläggsstat begärda medlen anvisas.

I en reservation av herr Burenstam Linder påpekas att stor tveksamhet anmälts från många håll mot flera av de beslutade omlokaliseringarna. Så t. ex. har länsstyrelsen i Stockholms län förordat en omprövning av beslutet att flytta sjöfartsverket till Norrköping; man anser att en

lokalisering till Nynäshamn borde prövas. Om nu sjöfartsverket över huvud taget måste flyttas från Stockholm, delar jag länsstyrelsens uppfattning. Jag kan härvid stödja mig på ett yttrande av Statstjänstemannaförbundet. Jag ber få citera ur en skrivelse som Statstjänstemannaförbundet avlätit till Kungl. Maj:t i ärendet: "Förbundet hade vidare klart för sig att med hänsyn till riksdagens principiella inställning en sådan omprövning måste grundas på förutsättningen att en fortsatt omlokalisering av centralförvaltningen i Stockholm inte kan ifrågakomma. Omprövningen skulle alltså gälla placering i Norrköping eller annan ort utanför Stockholm. De studier som förbundet och dess avdelning vid sjöfartsverket verkställt visar att en lokalisering till Nynäshamn ur flera synpunkter erbjuder så betydande fördelar organisatoriskt och funktionellt (även ekonomiskt) framför Norrköping att alternativet Nynäshamn bör noga studeras och en omprövning verkställas."

Jag vill understryka att i Nynäshamn finns vid Norrviksfjärden ett område som har mycket goda djupförhållanden. Det är lätt att ordna behövliga kajer och förtöjningsplatser till förhållandevis låga kostnader. Till detta område kan man dessutom koncentrera såväl sjöfartsverkets centrala förvaltning med tillhörande huvudförråd, varvs- och verkstadsrörelser, instrument- och elverkstäder, som mellersta lotsdistriktets expedition och distriktsförråd. Dit kan även förläggas samtliga sjömättingsfartyg, båtar, isbrytare och tjänstefartyg samt omfattande farledsmateriel. Härtill kommer att Nynäshamnsalternativet är ca 20 miljoner kronor billigare än Norrköpingsalternativet.

Med detta inlägg, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Många är kritiska mot riksdagsbeslutet förra året att flytta ut statliga verk från Stockholmsområdet. De skäl som anförs är många: Personalen flyttar inte med. De totala kostnaderna för verksamheten ökar. En centralisering av det faktiska beslutsfattandet sker till kanslihuset. Ja, det är några av de skäl som oftast anförs.

I propositionen 130 begär nu regeringen mer pengar för att bygga nya lokaler för utflyttande verk, bl. a. för kriminalvårdsstyrelsen och sjöfartsverket i en gemensam byggnad i Saltängen i Norrköping. För just dessa två verk anser länsstyrelsen i Stockholms län att lokaliseringen bör omprövas och föreslår i stället Norrtälje respektive Nynäshamn. Man gör detta i sitt remissyttrande över slutrapporten från delegationen för lokalisering av statlig verksamhet, en rapport som man för övrigt i huvudsak avstyrker. För att göra en omprövning möjlig föreslår jag i motionen 1905, att riksdagen inte nu medger att den aktuella byggnaden uppförs.

Lokaliseringen av sjöfartsverket till Nynäshamn har herr Wennerfors utförligt motiverat. Argument redovisas också i reservationen av herr Burenstam Linder. Jag skall därför inte upprepa de argumenten. Jag noterar bara att Nynäshamn råkar ligga mitt på den svenska kusten. Det är 500 sjömil kust åt varje håll. Strategiskt måste det vara det bästa tänkbara läget för ett sjöfartsverk.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Byggnadsarbeten
för statlig förvaltning*

Onsdagen den
13 december 1972

*Byggnadsarbeten
för statlig förvalt-
ning*

När det gäller kriminalvårdsstyrelsens lokalisering väger tre argument tungt. För det första har personalen vid valet mellan Norrköping och Norrtälje uttalat sig mycket klart för Norrtälje som omlokaliseringssalternativ. För det andra har kriminalvårdsstyrelsen hög frekvens av kontakter med verk och institutioner som är lokaliserade till Stockholmsområdet och är alltså beroende av att ligga i Stockholms närhet. För det tredje är Norrtälje trots sitt läge i Stockholms län en ort med sysselsättningsproblem, ett regionalt centrum som för en allsidig arbetsmarknad är i behov av statlig förvaltningsverksamhet.

I debatten om lokalisering av statlig verksamhet talar man alltid om utlokalisering *från* Stockholmsområdet aldrig om lokaliseringen *inom* Stockholmsområdet. Ändå är ytterområden och förortskommuner i Stockholms län i sysselsättningshänseende de kanske mest underförsörjda i hela landet. Ända upp till två tredjedelar av den förvärvsarbetande befolkningen i en sådan kommun kan ha sitt arbete utanför denna. Många tiotusental människor har resor till och från jobbet som tar flera timmar om dagen. För dessa människor framstår jobb nära bostaden som den kanske mest angelägna standardhöjningen. Detta gäller i hög grad både Norrtälje och Nynäshamn.

Herr talman! Eftersom reservationen endast tar upp en av de två aktualiserade omlokaliseringarna, ser jag mig föranledd att yrka bifall till motionen 1905.

Herr JOSEFSSON i Halmstad (s):

Herr talman! I det betänkande från finansutskottet, nr 39, som vi nu behandlar, är utskottet enigt på samtliga punkter utom en. Den punkten är punkten 3, Byggnadsarbeten för statlig förvaltning. Där finns den motion av herr Norrby i Åkersberga som vi nyss hörde kommenteras. Jag skall med ett par ord knyta an till just denna punkt, där det finns något delade uppfattningar inom finansutskottet.

När vi den 26 maj i fjol behandlade propositionen 29 förelåg i inrikesutskottets betänkande en reservation av tvenne representanter för moderata samlingspartiet, som föreslog att man alternativt skulle pröva en förläggning av sjöfartsverket till Västkusten, så som omnämndes här och som omnämndes även i herr Norrbys motion. Vid voteringen samlade den reservationen 47 röster, medan 265 ledamöter röstade för en placering av sjöfartsverket i Norrköping. Jag vill hänvisa till att en i stort sett enig riksdag stod bakom det beslutet.

Vi har alldeles nyss på bordet fått inrikesutskottets betänkande över propositionen 111, som skall behandlas på fredag och lördag. Också där finns en motion om att man skall riva upp beslutet från i fjol, men utskottet säger att det inte kan komma i fråga att riva upp fjolårets beslut.

Ungefär samma ståndpunkt har finansutskottet intagit. Vi hänvisar till att en i stort sett enig riksdag stod bakom fjolårets beslut om utlokaliseringen av statliga verk. Den motion som herr Norrby hade i fjol kom praktiskt taget inte med vid behandlingen inför det slutliga avgörandet.

Jag kan förstå att länsstyrelsen i Stockholms län ur lokala synpunkter

vill förorda en lokalisering till Stockholms län. I mitt hemlän har länsstyrelsen också uttalat önskemål om att någon av de statliga förvaltningarna skulle lokaliseras till Hallands län. Inte heller det förslaget rön­te något beaktande vid det slutliga avgörandet. Jag här för min del inte funnit anledning att av lokalpatriotiska skäl begära en omprövning av fjolårets beslut för att få någon förvaltning flyttad till Väst­kusten. Jag vill framhålla att underlaget för det beslut som fattades i fjol är så påtagligt att det nu inte, enligt majoriteten i finansutskottet, finns någon anledning till omprövning.

Jag vill också hänvisa till att Kungl. Maj:ts proposition 29 i fjol innehöll ett yttrande från sjöfartsverket, att om någon utlokalisering skulle verkställas, skulle Norrköping vara det bästa alternativet.

Eftersom det endast är denna punkt som har blivit berörd, har jag bara velat göra denna kommentar. Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen av herr Burenstam Linder samt 3:o) motionen nr 1905 av herr Norrby i Åkersberga, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs

finansutskottets betänkande nr 41 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:130 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser statens allmänna fastighetsfond,

justitieutskottets betänkande nr 30 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden och

lagutskottets betänkande nr 26 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:136 med förslag till godkännande av konvention rörande skydd för framställare av fonogram mot olovlig kopiering av deras fonogram.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

*Byggnadsarbeten
för statlig förvaltning*

Onsdagen den
13 december 1972

*Om åtgärder mot
prisstegringar*

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr Möllers i Göteborg (fp) den 17 oktober framställda interpellation, nr 146, dels herr Lorentzons (vpk) den 17 oktober framställda interpellation, nr 148, till herr handelsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Möller i Göteborg har frågat mig dels om jag är villig att redovisa min principiella syn på inflationens skadeverkningar, dels vilka åtgärder regeringen avser vidta för att bekämpa de allt allvarigare prisstegringarna. Vidare har herr Lorentzon frågat handelsministern dels om han är beredd att med anledning av den fortgående skrämmande prisutvecklingen föreslå regeringen ett omedelbart införande av allmänt prisstopp, dels, om så inte är fallet, vilka andra medel handelsministern avser vidta för att hejda de starka prisökningarna samt i övrigt medverka till att de aktualiseras inom regeringen. Med hänsyn till frågornas nära samband har den sistnämnda interpellationen överlämnats till mig för besvarande.

Inledningsvis kan jag konstatera att den allmänna prisnivån stigit snabbt i hela den industrialiserade världen, bl. a. i Sverige. I Västeuropa steg konsumentpriserna särskilt snabbt under 1971, trots den lågkonjunktur som då allmänt rådde.

De senaste uppgifterna om konsumentpriserna i olika länder som OECD publicerat avser september månad 1972. Ökningen av konsumentpriserna mellan september 1971 och september 1972 var ungefär lika stor i alla de västeuropeiska länderna och uppgick till mellan 6 och 7 procent. För Sverige gäller den sista noteringen prisuppgången mellan oktober 1971 och oktober 1972. Under denna period registrerades en uppgång på 5,6 procent.

Statens pris- och kartellnämnd lämnar varje månad en redogörelse för prisernas förändringar i konsumentledet. I den senaste redogörelsen finns en tablå som visar prisförändringen för den totala konsumtionen i vissa länder under de första nio månaderna 1972. De länder som tagits med i jämförelsen är de ur svensk utrikeshandelssynpunkt mest betydelsefulla. Prishöjningen i Sverige visar sig därvid för denna period ha varit lägre än för samtliga övriga i jämförelsen ingående europeiska länder när det gäller den totala konsumtionen.

Jag kan alltså konstatera att prisstegringarna i vårt land under det senaste året inte överstigit den genomsnittliga prisökningen i de länder som är våra viktigaste handelspartners. Jag tror inte heller att utvecklingen på prisområdet under det framförliggande året leder till en mera oförmånlig ställning för Sveriges del. Av särskild betydelse är att vi inte går snabbare fram i prisutvecklingen än den omvärld där vi har att saluföra vår produktion. Den svenska produktionen är internationellt konkurrenskraftig vilket är den bästa verifikationen på att utvecklingen på prisområdet — trots den påtagliga stegringen — inte ställt vårt land inför andra och svårare problem än vad som för närvarande gäller i de flesta industrialiserade länder. Det förblir emellertid ett väsentligt löntagarkrav och följaktligen ett centralt mål för den ekonomiska politiken att dämpa prisutvecklingen i all den utsträckning som är möjlig.

Onsdagen den
13 december 1972

*Om åtgärder mot
prisstegringar*

Det finns inga patentlösningar för att stoppa den höjning av vårt prisläge som via vår utrikeshandel kommer som en följd av de internationella prisstegringarna. Likaså får vi ta priskonsekvenserna av de lönehöjningar som följer av treårsavtalet på arbetsmarknaden och de inkomstförbättringar till jordbrukarna som jordbruksavtalet innebär. Man har att välja på att ta dessa priskonsekvenser eller att via skattehöjningar skaffa pengar till direkta subventioner. Den senare vägen är i sak lika kännbar som prisstegringarna. Det kan självfallet inte heller i nuvarande konjunkturläge bli tal om att med hjälp av en efterfrågedämpande politik söka bringa ner prisstegringstakten. En sådan politik skulle skapa ökad arbetslöshet. Vidare är det ju ett internationellt fenomen att de senaste årens snabba prisstegringar har uppstått trots att efterfrågeutvecklingen varit dämpad.

Även om prisutvecklingen, som jag tidigare erinrat om, varit lugnare i Sverige än i många andra länder, utgör prisstegringen ändå ett allvarligt problem, särskilt sett ur de enskilda hushållens synpunkt. Regeringen har därför alltsedan prisstoppet haft näringslivets prissättning under noggrannare övervakning än någonsin tidigare. Pris- och kartellnämnden har numera stor insyn i företagens prissättningar, deras marginaler och kostnadsutveckling, bl. a. genom de överläggningar som sker mellan nämnden och olika företag och branschorganisationer. De marginalhöjningar som skett är inte av den omfattningen att några direkta ingrepp varit motiverade. Denna aktiva prisövervakning skall fortsätta med oförändrad skärpa och regeringen kommer således att noga följa konsumentprisernas förändringar. Skulle prispåslagen tendera att ligga klart över vad som kan bedömas som nödvändigt och inga andra åtgärder ger önskat resultat, kan naturligtvis frågan om ett återinförande av prisstopp aktualiseras.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på den ställda interpellationen. Inte minst vill jag säga att det är bra att det blir en särskild debatt om priserna – denna för varenda människa här i landet så viktiga och djupt upplevda fråga – i stället för att interpellationen, såsom hade varit möjligt, vävts in i den allmänna ekonomiska debatten tidigare i dag.

Att oron över priserna är så stor och växande bland folk beror såvitt jag kan se på i grunden två ting. Båda är nya jämfört med läget för bara några år sedan.

Det ena förhållandet är att vi har fått en allt häftigare prisstegring här i landet. På 1960-talet steg priserna med i genomsnitt 4 procent per år. Men 1970 steg de med 7,0 procent och 1971 med 7,5 procent; för 1972 kan man räkna med i varje fall ca 5,5 procent och därtill torde komma prishöjningarna på livsmedel just vid årsskiftet. Man kan nästan tala om en explosion, en allt snabbare takt i prisökningarna.

Det kan vara skäl att ange prisökningarna de senaste 15 åren mer exakt. Mätta enligt statistiska centralbyråns långtidsindex och med ändringar från december ett år till december nästa år är de:

Onsdagen den
13 december 1972

*Om åtgärder mot
prisstegringar*

1958	2,8 %	1963	3,4 %	1968	2,0 %
1959	1,3 %	1964	3,8 %	1969	4,8 %
1960	3,9 %	1965	6,4 %	1970	7,0 %
1961	2,3 %	1966	4,7 %	1971	7,5 %
1962	5,0 %	1967	3,1 %	1972	ca 6 %

Vi ser alltså hur stegringstakten nu kraftigt har ökat.

Det andra förhållandet som verkligen oroar när vi ser framtiden an är att prisstegringarna börjar bli häftigare än förr i utlandet. Två dominerande länder ur internationell och svensk synpunkt är USA och Västtyskland. I båda dessa länder hade man en prishöjning på i genomsnitt 2 procent per år under 1950-talet. Takten var ungefär oförändrad under 1960-talets första hälft. Men fr. o. m. 1960-talets mitt har priserna i USA gått upp med drygt 4 procent per år, tidvis med både 5 och 6 procent. I Västtyskland gick prishöjningarna först upp kring 3-procentsnivån men därefter till 4 och 5 procent.

Den här internationella bilden, som inte är obekant för finansministern, är givetvis allvarlig. Den betyder att vi genom vår ganska stora utrikeshandel här i Sverige riskerar att få in till oss starkare prisstegringsimpulser än vad vi varit vana vid under 1950- och 1960-talen.

Nu finns det två sätt att möta den utmaning som denna förändring i vår omvärld innebär. Det ena sättet är att bara konstatera faktum och för övrigt betona att prisstegringarna minsann är allvarliga i utlandet också. Det är den vägen finansministern slagit in på i sitt svar.

Det andra sättet är att i stället säga så här: Just det faktum att prisstegringarna blivit verkligt allvarliga också på sina håll i utlandet — och därmed ökat riskerna för oss — måste innebära, att vi på alla sätt måste lägga oss vinn om att dämpa de tendenser som finns inom landet genom en verkligt prisåterhållande politik. Vi måste t. o. m. vara villiga att öppet ompröva våra tidigare ställningstaganden när det gäller en rad konkreta åtgärder som man skulle kunna vidta för att få till stånd en dämpning av prisstegringarna. Det är givetvis på den senare vägen för att angripa problemet som folk väntar och hoppas på att finansministern och regeringen skall vara villiga att slå in. När det gäller själva innehållet i svaret hjälps det därför inte att man blir besviken.

Jag nämnde den internationella prisutvecklingen. Finansministern anger i sitt svar att just de senaste åtta eller tolv månaderna är statistiken för Sveriges del bra vid en jämförelse. Ja, med statistik kan man bevisa mycket, särskilt om man väljer korta serier som just här — åtta eller tolv månader. Men är det inte för övrigt just finansministern som brukar varna för korta tidsjämförelser? Nej, låt oss se över litet längre tid, se på just de senaste åren som varit så akuta! Då väljer jag, för att inte anklagas för partiskhet när det gäller urvalet, den skrift som LO:s utredningsavdelning kom med i höst, Ekonomiska utsikter hösten 1972. Där har man på s. 8 en tabell som omfattar 14 länder — 12 i Europa, däribland Sverige, samt Förenta staterna och Canada. Källor är OECD och annan statistik. När det gäller bostadsposten räknar jag på det för Sveriges del behagligaste sättet för finansministern.

Man finner då att från 1965 till 1969 var det tre länder som hade en starkare prisstegringstakt än Sverige. De övriga tio länderna hade en lägre

takt. När det gäller år 1970 var det två länder som hade en starkare prisstegringstakt än Sverige – endast två. För år 1971 är det samma bild; bara två länder hade en starkare prisstegringstakt. Man hade även hunnit ta med tiden maj 1971 till maj 1972 och bilden var densamma: Sverige hade en prisstegringstakt som bara två av länderna överträffar.

Finansministern måste väl erkänna att denna flerårsstatistik är mycket mer rättvisande än den som omfattar en internationell jämförelse över åtta–tolv månader. Den här bilden som LO-ekonomerna visat fram är mycket mer graverande för Sveriges del.

Från socialdemokraterna har vi alltid fått höra att man måste välja mellan inflation och arbetslöshet. Vi har sagt att så enkelt är det ingalunda. Tillåter man en hög inflation så får man i stället lätt bådadera. Dels blir det inflation, dels leder det höga kostnadsläge som detta innebär till att man av valutaskäl inte vågar ha den expansion i alla lägen i sin ekonomi som annars skulle ha varit befogad. Det blir stagnation parad med inflation – den så beryktade stagflationen som vi just fått uppleva de senaste åren.

Hejda därför inflationen, dämpa den i varje fall! Den ger högre skatt men inga nya jobb.

Herr finansminister! Många känner sig avlurade sin ekonomi. Det gäller dels de arbetslösa, dels alla som har fasta eller något så när fasta inkomster, dels alla övriga, som känner sig pressade av den orimligt hårda kombinationen av hårda marginaffekter och stora prisstegringar. Missnöjet är stort, inte bara bland Skärholmenfruarna utan det pyr ute i landet. Man kunde säga: Konsumenter i alla landsändar, förenen eder!

I interpellationens ena fråga hade jag efterlyst åtgärder från finansministern för att dämpa prisstegringarna. Jag fick inget besked i svaret på denna punkt. Men det finns faktiskt ett program mot inflationen, och för att inte bli anklagad för att underlåta att ge kött på benen vill jag peka på vad som föreslås i vad vi kan kalla ett tiopunktsprogram mot inflationen:

1. En offentlig besparingsutredning behövs. Det är inte en stor fråga, men den är ändå av betydelse. Där kan partierna "ompröva det etablerade". De kan komma överens om vilka utgifter som varit angelägna förut men som inte är lika angelägna i dag. Vi har drivit denna linje i finansutskottet, men socialdemokraterna säger nej. Och ändå är den offentliga sektorns ökning ett av huvudskälen till prisstegringarna. Ty den ökningen betyder ett höjt skattetryck, och just detta ökade skattetryck, inte minst de indirekta skatterna, höjer priserna.

2. Även om riksdagen i dag har fattat det sorgliga beslutet om en höjning av löneskatten, vore det skönt om det kunde omprövas, kanske under den allra närmaste tiden, så att denna höjning avskaffades. Genom att löneskatten nu fördubblas ökar kostnaderna för företagen och därmed stiger också priserna.

3. En bättre och mer aktiv konjunkturpolitik är ett annat krav, som inte minst vi i folkpartiet drivit. När socialdemokraterna sade nej hösten 1971 till Gunnar Heléns initiativ om ett stort konjunkturpaket – större än det som genomfördes och innebärande bl. a. sänkt moms – fick ekonomin inte den stimulans som så väl hade behövts. Tillväxten i

Onsdagen den
13 december 1972

*Om åtgärder mot
prisstegringar*

Sverige blev därför 1971 bara 0,6 procent mot vanligen 4 procent per år. Det betydde, som alltid när man har en onödig lågkonjunktur, färre varor än annars, och därmed steg naturligtvis priserna. På det sättet bidrog regeringens föga aktiva kamp mot lågkonjunkturen till att vi fick höga prisstegringar.

4. Bättre ekonomisk planering skulle betyda åtskilligt. Vi har framfört flera förslag i detta sammanhang, bl. a. om alternativa konjunkturprognoser, så att man är förberedd till nya tag om en viss plan slår fel. Man skulle på så sätt lättare kunna minska spänningar i ekonomin och undvika flaskhalsar, vilka annars ger prisstegringar.

5. Jordbrukarna skall enligt avtal vid vissa tillfällen få kompensationsbelopp utbetalade. Om man betalade beloppen för något eller några baslivsmedel via statskassan – i stället för att höja priserna på dem – skulle det betyda ett mindre tryck uppåt än annars på priserna. Man slipper nämligen då det momstillägg som annars utgår i handeln på det höjda priset. Jag kan ingalunda ge herr Sträng rätt i det konkreta besked som han lämnade i sitt svar på interpellationerna på denna punkt, nämligen att det i sak är lika kännbart att välja skattehöjningar som att lämna direkta subventioner till jordbruket. Herr Sträng måste väl ändå hålla med om att man inte får samma momseffekt, om man i viss mån väljer subventionsvägen? Det uteblivna momspåslaget skulle förstås innebära att priserna inte steg så kraftigt som annars.

6. Indexreglerade skatteskalor, dvs. skatt på verkliga löneökningar men inte på den del av en löneökning som bara motsvarar inflationen, skulle betyda mycket. Löntagarna behöver då inte begära kompensation för att inflationen knuffar upp dem i allt högre marginalskattesikt. Lönekraven blir alltså, i kronor räknat, lägre. Därmed stiger kostnaderna mindre snabbt, vilket verkar prisdämpande.

7. I god tid före lönerörelserna behövs en stabiliseringskonferens – givetvis på hög nivå – där partierna och de fackliga organisationerna tar ett gemensamt ansvar och regeringen kan redovisa sin penningvärdemålsättning. Detta skulle kunna minska inflationstrycket.

8. Det fordras också ett permanent ekonomiskt-socialt råd, så att ett forum finns för kontinuerliga överläggningar om bl. a. penningvärdet och åtgärder för att skydda det.

9. Varje sparstimulerande åtgärd dämpar köpen av konsumtionsvaror och håller därmed tillbaka efterfrågan på dessa varor, vilket bromsar prisstegringarna och också kan innebära ett ökat investeringsutrymme, något som är av vikt för tillväxten. Vi har under årens lopp fört fram en rad förslag för att stimulera sparandet, t. ex. om värdesäkra obligationer.

10. Förtroendefrågan är givetvis central. En ny regering – men den frågan skall ju inte avgöras i dag – bestående av partier som prioriterar penningvärdet mer än socialdemokratin gör, skulle i sig genast ge verkan. Spekulationen i inflation, en spekulation som verkar prishöjande, skulle minska.

Herr talman! Vad som i varje fall kunde åstadkommas i dag vore ju att finansministern gav något besked eller åtminstone ett par delbesked på hand som antydde vissa öppningar. Det skulle redan nu börja hejda

priskarusellen. Till alla dessa förslag – de nio punkterna och förtroendefaktorn som inte finns när det gäller regeringen – har socialdemokraterna hittills sagt nej. Det hjälps inte då att ni har ett mycket stort ansvar för den höga prisnivån. Ni har sagt nej hittills, men jag skulle vilja vädja i dag: Försök att ompröva denna attityd, i varje fall på en del punkter!

Vi riskerar ett fyrverkeri på prissidan med alla de brännskador det för med sig för människorna. Därför behövs det nya grepp.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Talaren före mig nämnde en rad siffror. Jag skall i stort sett förbigå alla siffror och så här inledningsvis bara konstatera att priserna rusar i höjden. Snart sagt dagligen meddelas prishöjningar. Uttryck som vi därvid ofta möter är att priserna stigit mer än man väntat, att inflationen går fortare än man trott. Framför allt är det priserna på matvaror som går i höjden, priserna på varor som ingen kan undvara.

I arbetslivet ökar helsen på de anställda. Deras prestationer ökar, men deras reallöner hotas av de ständiga prisstegringarna. Deras kosthåll måste försämras på grund av den allt dyrare maten. Bostäder får i ökande utsträckning stå tomma på grund av hyresuppskörtning, monopolpriser och högräntepolitik. De som äger kapitalet jagar konsumenterna med en trumeld av förljugen och behovsskapande reklam, samtidigt som verkliga behov biir eftersatta. Priserna går upp och varukvaliteterna försämras.

Min interpellation är daterad den 17 oktober i år. Den innehöll hänvisning till en höjning av priserna i dagligvaruhandeln med 7 procent under tiden januari–30 september. Den 19 oktober återgav tidningen Arbetet ett uttalande av handelsministern i form av en rubrik "Matpriser-na får inte höjas mer i år". Priserna fortsätter dock alltså att stiga.

Men finansminister Sträng ägnar sig i sitt svar på min interpellation, för vilket jag tackar, inte åt innebörden av detta förhållande för hundratusentals familjer i små ekonomiska omständigheter. Visserligen finns den sedvanliga formuleringen med även i detta svar, nämligen att prisutvecklingen varit lugnare i Sverige än i många andra länder men att prisstegringarna ändå är ett allvarligt problem. Detta kan ju vara en "tröst för ett tigerhjärta" men knappast någon tröst för de av fortgående prisstegringar hårt pressade löntagarfamiljerna.

Finansministern säger i sitt svar att den aktiva prisövervakningen skall fortsätta med oförändrad skärpa och att regeringen "skall noga följa konsumentprisernas förändringar". Skulle prispåslagen tendera att ligga klart över vad som kan bedömas nödvändigt, då – men först då – kan återinförandet av prisstopp aktualiseras. Vi är alltså inte där ännu. Hur mycket, frågar sig i dag husmödrarna, måste priserna stiga för att "de skall ligga över vad som är nödvändigt"?

I det citerade uttalandet för tidningen Arbetet förklarades att vissa tecken fanns på spekulationshöjningar för att dra nytta av ett väntat prisstopp. Men, fortsatte handelsministern, ingenting hindrar regeringen att genomföra ett retroaktivt prisstopp.

Av dessa rätt karska uttalanden finns inget i finansministerns svar i dag. Nu meddelas väntade kraftiga prisstegringar på livsmedel i januari. Fr. o. m. den 1 oktober har hyrorna ökat – och nya sådana meddelanden

Onsdagen den
13 december 1972

*Om åtgärder mot
prisstegringar*

dimper ned i brevlådorna hos hyresgästerna.

Regeringens filosofi är att det måste följa priskonsekvenser av löneförhöjningar. Tanken på att löneförbättringar skulle kunna inkräkta på profiterna är regeringen fullkomligt främmande för.

Finansministern menar att valet står mellan priskonsekvenser — således av löneförbättringar — eller att via skatteökningar skaffa pengar till direkta subventioner. Men detta vore lika kännbart som prisstegringar, menar herr Sträng. Men att nuvarande moms på maten och andra dagligvaror innebär ett skärpt skatteuttag för varje inträffad prisökning förbigår finansministern fullständigt i sitt svar i dag.

Hänvisningar till att "vissa tecken" på spekulationshöjningar i förväntan på ett prisstopp tyder på att sådana tecken har förekommit som inte ens enligt finansministern och regeringens eget resonemang skulle vara "nödvändiga". Men inte ens detta föranleder regeringen att dra några slutsatser. Pris- och kartellnämnden registrerar inträffade prisstegringar, statistiskt sakkunniga noterar hur många tiondelar, hur många procent konsumentindexet förändras. Men allmänheten, de många i samhället med låga löner, får betala. Mervärdesskatten sörjer för att statskassan får sin allt större del av priskarusellen.

Herr finansminister! Det är verkligen tid att återinföra ett allmänt prisstopp. Och detta måste beledsagas av en skärpt priskontroll av ett annat än bara registrerande slag. I en motion till årets vårriksdag från vänsterpartiet kommunisterna pekades på en annan sida, som jag anser motiverat att i detta sammanhang erinra om, nämligen att utöver dessa synliga prishöjningar förekommer en dold prishöjning genom försämring av kvaliteten på många varor, genom användandet av sämre och billigare råvaror och framställningsprocesser, vilka inte motsvaras av prissänkningar. Detta gäller inte minst skor och kläder i prisklasser som är överkomliga för arbetarfamiljer. Reklamkampanjer för att inpränta i folk en "köp- och slängmentalitet" hör till ordningen för dagen. En manipulativ modereklam möjliggör denna utveckling. Åtgärder mot prisstegringarna är nödvändiga. De lönearbetandes levnadsstandard måste försvaras. Det är orimligt att, samtidigt som stress och hets i tillvaron — inte minst på arbetsplatserna — ökar, de lönearbetande skall tvingas till näringsmässigt sämre kost och ökade psykiska påfrestningar för att pengarna skall räcka till. När den allmänna prisregleringslagen sattes i kraft hösten 1970 var det en följd av en kraftig folkopinion mot prisstegringarna.

Jag vet att det rådde en mycket utbredd mening att det prisstopp som då trädde i kraft hade ett visst samband med de allmänna valen i september samma år. Nu har vi som bekant allmänna val nästa höst. Men, herr finansminister, vore det inte från allas synpunkter lämpligt att på ett betydligt tidigare stadium dra den slutsats som år 1970 drogs kort före valet? Det skulle välkomnas, var så säker på det. Jag ber att finansministern säger sin mening härom. Ett positivt svar på den frågan skulle ge mig anledning att än en gång uttala ett tack för svaret på min interpellation.

Slutligen, herr talman, några ord om den uppfattning som finansministern framför i sitt interpellationssvar, att prisstegringar samtidigt med dämpad efterfrågan skulle förklaras med att detta är ett internatio-

nellt fenomen.

Då den stora depressionen bröt in över USA år 1929 förklarades denna omfattande ekonomiska kris av storkapitalet och dess apologeter vara ett resultat av högre makter. Man hade, sades det, upptäckt stora mörka fläckar på solen som orsakade den fruktansvärda ekonomiska krisen. Det var ett fenomen, menades det, styrt av s. k. himmelska makter över vilka inga mänskliga krafter rådde. Nu tror jag inte att finansministern är av samma uppfattning som man den gången var i USA. Men prisstegringarna är inga oförklarliga företeelser; de förekommer tillsammans med lågkonjunkturer i alla imperialistiska stater. De är inte orsakade av oförklarliga fenomen av vare sig världslig eller himmelsk natur.

Det är inte några "osynliga händer" som styr prisutvecklingen, som borgerliga nationalekonomer tror - det är högst påtagbara nävar. Det är händer som tillhör de monopolkapitalister och multinationella företag som gör sig till prisedare och själva bestämmer priserna samt slår ut konkurrenter. I icke oväsentlig mån är det också finansministerns händer med vilka han undertecknar propositioner om ökad mervärdesskatt.

Att samma ekonomiska lagbundenheter styr alla monopolkapitalistiska ekonomier och att därför prisökningar förekommer överallt i den kapitalistiska världen gör dem inte mera svårförklarliga. Hänvisningar till internationella fenomen som skulle bära skulden håller enligt min uppfattning inte.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. centrumbyggnaderna vid universitetsområdet i Frescati

Herr statsrådet MOBERG erhöll ordet för att besvara fru *Mogårds* (m) den 24 oktober framställda interpellation, nr 183, och anförde:

Herr talman! Fru Mogård har frågat mig om jag är beredd att inför kammaren ge en redovisning av i vilken takt jag finner det lämpligt att det fortsatta planeringsarbetet beträffande centrumbyggnaderna vid universitetsområdet i Frescati bedrivs.

Kungl. Maj:ts beslut i oktober 1969 med uppdrag till byggnadsstyrelsen att upprätta byggnadsprogram för centrumanläggningen innebar bl. a. att planeringen för centrumanläggningen så långt möjligt borde ske med sikte på att lokalbehoven skulle tillgodoses i etapper. Tanken bakom detta var att programprövningen för den första utbyggnadsetappen skulle kunna göras mera översiktlig.

Uppdraget omfattade lokaler för ändamål vilkas inriktning och behov är föremål för olika utredningar. Som exempel kan nämnas statskontorets utredning om de vetenskapliga bibliotekens inre organisation och försöksverksamhet inom det s. k. LIBRIS-projektet, statskontorets utredning om vetenskaplig biblioteksservice inom medicin, teknik och naturvetenskap i Stockholm, utredningen om de obligatoriska studentsammanslutningarnas verksamhet och universitetsrestaurangkommitténs utredning om huvudmannaskapet för universitetsrestaurangerna.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

Ang. centrumbyggnaderna vid universitetsområdet i Frescati

Onsdagen den
13 december 1972

*Ang. centrumbyggnaderna vid universitetetsområdet i
Frescati*

I propositionen 35 år 1971 uttalade jag att planeringen för centrumbyggnaderna i Frescati borde fortsätta med sikte på ett snabbt färdigställande av i första hand bibliotekslokalerna.

I det byggnadsprogram som byggnadsstyrelsen överlämnade i november 1971 redovisade styrelsen att utbyggnaden av tekniska skäl borde börja med restaurang- och kårhusbyggnaden. Enligt programmet borde vidare hela den volym som för dessa ändamål skulle komma att ingå i centrumanläggningen utföras redan i första etappen. Detta har medfört att programprövningen måste utföras betydligt mer grundligt för den första utbyggnadsetappen än vad som ursprungligen tänkts. Som jag nämnde är programförutsättningarna i många delar ovissa. Beredningen av ärendet har därför skett i nära kontakt med de olika programansvariga myndigheterna. Som en följd av detta arbete har i september 1972 reviderade program redovisats för restauranganläggningen och för de affärs- och andra servicelokaler som ingår i projektet. Vidare har lokalprogrammet för studentkårslokaler återkallats i vissa delar.

Vilken inverkan resultatet av de övriga utredningar jag nämnde slutligen får på verksamheten i Frescati vet vi inte i dag. Den programprövning som nu pågår — och som jag räknar med skall vara avslutad inom den närmaste tiden — syftar till att ställa upp sådana riktlinjer för den fortsatta planeringen att de ändringar som senare kan bli aktuella inte rubbar grundvalarna för det utförda arbetet.

Jag är starkt medveten om det önskvärda i att den service som centrumanläggningen skall erbjuda snarast blir tillgänglig. De planerande myndigheterna är också medvetna om detta. Jag är emellertid inte beredd att nu fastställa tidsramar för de olika faserna i planeringsarbetet. En forcering av de enskilda faserna i planeringsprocessen leder inte nödvändigtvis till att slutmålet främjas — nämligen det att snabbast möjligt få till stånd den service som bör finnas vid universitetets anläggningar i Frescati.

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Moberg för svaret på min interpellation.

Som jag inledningsvis angav i interpellationen saknar universitetet i Frescati ännu ett antal nödvändiga försörjningslokaler — jag vill understryka det: *nödvändiga*. Jag har frågat statsrådet Moberg i vilken takt han finner det lämpligt att det fortsatta planeringsarbetet beträffande dessa lokaler bedrivs.

Anledningen till den frågan är uppenbar. Förhistorien är den här: I skrivelser i februari och mars 1968 underställde byggnadsstyrelsen Kungl. Maj:ts prövning byggnadsprogram för bibliotek, matsal, kårhus m. m. i Frescati. I oktober 1969 föreskrev Kungl. Maj:t att byggnadsstyrelsen med största skyndsamhet skulle revidera det föreliggande programmet för dessa lokaler. Vissa tidsödande utredningar måste då utföras, men i oktober 1971 redovisade byggnadsstyrelsen de reviderade byggnadsprogrammen. I skrivelsen till Kungl. Maj:t 1971 anförde byggnadsstyrelsen följande:

”Styrelsen beräknar att byggnadsarbetena kan påbörjas efter ca 20 månaders projektering. Byggtiden beräknas till ca 28 månader. Första

inflyttningen beräknas kunna ske ca 22 månader efter byggstart under förutsättning att projekteringen kan bedrivas kontinuerligt. Styrelsen avser att vid utarbetandet av förslagshandlingarna undersöka och tillvarata alla möjligheter att minimera tidsåtgången med hänsyn till angelägenheten att lokalerna blir färdiga så snart som möjligt.”

Med hänvisning till detta hemställde byggnadsstyrelsen att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt uppdra åt styrelsen att färdigställa förslagshandlingar.

Sedan har ingenting hänt; i varje fall har byggnadsstyrelsen inte fått det begärda uppdraget.

Läget är inte tillfredsställande, och det understryks av hänvändelser till utbildningsdepartementet från t. ex. Stockholms universitet, som i november 1971 skrev bl. a. följande:

”De enheter som hittills flyttat ut är endast delar i ett system som inte fungerar förrän alla delarna har kommit på plats. För närvarande saknas sålunda de uppehållsutrymmen för olika aktiviteter och de studieplatser som programmerats i centrumanläggningens kårlokaler och i universitetets bibliotek. Där saknas vidare restaurang- och kafélokaler och de allmänna servicelokaler, bank, post, bokhandel osv. som är nödvändiga för den stora dagbefolkningen i universitetsområdet.”

Litet längre fram skriver Stockholms universitet:

”De rådande förhållandena har skapat irritation och misstämning. — — — Det är omöjligt att för närvarande överblicka följderna av att arbetsmiljön i Frescati på grund av de nämnda förseningarna av många upplevs som usla. Dessa negativa förhållanden skymmer nu de fördelar som den koncentrerade bebyggelsen innebär. Rektorsämbetet som med oro ser på utvecklingen och som i samverkan med studentkåren och företagsnämnden följer denna med uppmärksamhet, hemställer att behandlingen av de inlämnade byggnadsprogrammen ges sådan prioritet, att byggnadsstyrelsen med största skyndsamhet kan fortsätta projekteringen av centrumanläggningarna i Frescati.”

Stockholms universitets studentkår har i december 1971 i skrivelse till utbildningsdepartementet framfört liknande synpunkter: ”Att Frescati som det ser ut i dag, inte kan fungera som arbetsplats behöver väl inte särskilt understrykas. För detta saknas alltför väsentliga komponenter. Bristen på t. ex. uppehållslokaler medför att många studenter dagligen flera gånger tvingas pendla mellan bostad och Frescati och acceptera de olägenheter detta innebär. — — — är det mer angeläget än någonsin att Kungl. Maj:t denna gång snarast ger byggnadsstyrelsen i uppdrag att färdigställa förslagshandlingar för centrumanläggningen. Om omförmäلت byggnadsprogram röner samma öde som 1969, dvs. att det återremitteras för utredning, kommer nu rådande missnöje med det ’halvfärdiga’ Frescati att växa. Vilka konsekvenserna härav kan bli är för närvarande omöjligt att överblicka. Stockholms universitets studentkår önskar med hänvisning till vad ovan anförts inskräpa betydelsen av att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte ge byggnadsstyrelsen projekteringsuppdrag för centrumanläggningen i Frescati.”

Dessa skrivelser har icke rört herr Mobergs hjärta. Varför tar det nu, trots dessa och andra vädjanden, så lång tid för Kungl. Maj:t att prestera

Onsdagen den
13 december 1972

*Ang. centrumbyggnaderna vid universitetsområdet i
Frescati*

ett beslut? Ja, herr Moberg anger i sitt interpellationssvar en rad förklaringar, som dock närmast har karaktären av svepskäl. "En forcering — — — leder inte nödvändigtvis till att slutmålet främjas", säger herr Moberg. Jag tycker inte att ordet "forcering" över huvud taget låter sig användas i detta sammanhang, men låt gå för att det i och för sig är en sanning. Herr Moberg hävdar att programprövningen har måst bli betydligt mer grundlig än man ursprungligen tänkte, och han räknar upp en rad nya utredningar, som tydligen på ett eller annat sätt skall kunna ge en förklaring till fördröjningen. Låt oss titta litet närmare på de utredningar han nämner.

Beträffande statskontorets utredning om de vetenskapliga bibliotekens inre organisation och försöksverksamheten inom det s. k. LIBRIS-projektet har statskontoret i ett särskilt yttrande till byggnadsstyrelsen i januari i år sagt att denna utredning inte synes föregripa skilda organisatoriska lösningar.

Statskontorets utredning om vetenskaplig biblioteksservice inom medicin, teknik och naturvetenskap i Stockholm berör den andra etappen i Frescati och hör knappast hemma här. Nu talar vi faktiskt om att någon gång få i gång den första etappen.

Utredningen om de obligatoriska studentsammanslutningarnas verksamhet har enligt direktiven att göra en kartläggning och analys av nuvarande förhållanden, däremot inte att avge förslag om det obligatoriska medlemskapet skall behållas eller avskaffas, inte heller förslag till lösningar av problem som kan föranledas av att obligatoriet eventuellt avskaffas. Det är en enmansutredning, och enligt direktiven skall utredningen bedrivas skyndsamt så att utredningsresultatet kan föreligga under våren 1971. Den är såvitt jag känner till ännu inte klar. Kunde inte statsrådet försöka se till att direktiven för utredningen följs? Men framför allt: Den utredningen har inte med den här saken att göra.

Universitetskommitténs utredning om huvudmannaskapet för universitetsrestaurangerna har, enligt vad jag hört, fått sitt uppdrag i år. Jag kan inte föreställa mig annat än att frågan om huvudmannaskapet bör kunna lösas under de år som det tar att projektera och uppföra byggnaderna. Och äta måste väl studenterna, oavsett vem som är huvudman för verksamheten?

Ingenting av det statsrådet Moberg här har hänvisat till kan väl förhindra Kungl. Maj:t att ge byggnadsstyrelsen det begärda uppdraget. Varför anför då statsrådet Moberg dessa utredningar — och varför, för resten, bara dessa? Om nu statsrådet Moberg tycker att vilken utredning som helst, som på ett eller annat sätt har med studenter att göra, duger som svepskäl i det här sammanhanget, så kunde han ju också ha nämnt t. ex. U 68 eller studiemedelsutredningen. Nog finns det utredningar alltid.

Att lokalprogrammet för studentkårslokaler återkallats i vissa delar, vilket påstås i interpellationssvaret, är en sanning med stor modifikation. Vad det här rör sig om är 150 kvadratmeter för en informationsenhet som studentkåren inte anser bör belasta kårens programyta och för vilken man inte vill betala hyra. Studentkåren är beredd att avstå från 150 kvadratmeter, om man får en sådan yta för informationsändamål i stället.

Nog är omnämmandet av dessa 150 kvadratmeter ett svagt argument för en årslång försening av ett arbete som, tror jag, omfattar över 25 000 kvadratmeter.

Statsrådets mening med det ganska omfattande svaret är väl att inge den föreställningen att det finns en acceptabel ursäkt för den fördröjning av ärendet som har skett. Möjligt är förstås också att statsrådet med dessa i sak irrelevanta exempel bara allmänt vill ge en bild av hur besvärligt och komplicerat hans och departementets arbete är.

Emellertid kan man ju inte låta bli att fundera över vilken den verkliga orsaken är till att detta relativt enkla beslut fördröjs. Det vanligaste skälet till fördröjningar i departementen brukar återfinnas i finansministerns departement, dvs. man försöker skjuta på saken av ekonomiska skäl.

Men inte heller det kan rimligen vara orsaken i det här fallet. Pengarna till byggandet kan ju inte begäras förrän förslagshandlingar upprättats. Det enda som händer när man uppskjuter Kungl. Maj:ts beslut att uppdraga åt byggnadsstyrelsen att färdigställa förslagshandlingar är att man kraftigt försenar möjligheterna att sätta spaden i jorden vid det tillfälle då pengar finns tillgängliga. Man kan ju också se på saken just nu ur en alldeles särskild aspekt. Vi har en längre tid haft byggarbetslöshet och behov av projekt att snabbt sätta i verket för att avhjälpa den arbetslösheten. Jag tror inte att det finns någon större anledning att vara särskilt optimistisk och föreställa sig att vi snabbt skall komma ur denna situation. Det troliga är att vi också kommande år behöver sådana projekt för att avhjälpa arbetslösheten. Det är naturligtvis utomordentligt viktigt att man också i en krissituation har möjligheter att prioritera projekten efter deras angelägenhetsgrad. Om inte Kungl. Maj:t uppdrar åt byggnadsstyrelsen att upprätta förslagshandlingar för centrumbyggnader vid Frescati, så kommer det angelägna projektet inte med i bedömningen vid åtgärder mot byggarbetslöshet.

Herr talman! Statsrådet Moberg är inte beredd att ange tidsramar för det fortsatta planeringsarbetet. Jag beklagar det.

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Jag är inte alldeles säker på att fru Mogård har förstått mitt svar. Det kanske är för tekniskt — detta är ju en väldigt teknisk fråga.

Men poängen i svaret, fru Mogård, berör Ni ju inte. Det är det att jag i fjol gjorde en annan bedömning än byggnadsstyrelsen om vad som var angelägnast att snabbt få börja iordningställa. Jag ansåg att det var bibliotek och därmed sammanhängande lokaler och inte studentkårslokaler och andra därtill hörande lokaler som restauranglokalerna. Och skälet till det var att vi har sedan ett antal år hyggliga restauranglokaler inom området.

Utvecklingen under det senaste året, fru Mogård, har gett mig ganska rätt i min bedömning. Om jag skulle ha följt byggnadsstyrelsen vid det tillfället och nu dragit i gång detta arbete, så skulle vi ganska snart ute i Frescati stå med en utomordentligt starkt överdimensionerad kår- och restaurangbyggnad. Jag undrar vad fru Mogård — med visst fog — skulle sagt mig då?

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

Ang. centrumbyggnaderna vid universitetsområdet i Frescati

Onsdagen den
13 december 1972

*Ang. centrumbyggnaderna vid universitetssområdet i
Frescati*

Under det senaste året har antalet studerande vid Stockholms universitet minskat med närmare 4 000. I dag är situationen — bl. a. som en följd av den mycket kraftiga nedgången i studentantalet här i Stockholm — inte alls den som studenterna för ett år sedan befarade att den skulle bli och som fru Mogård här utförligt citerade. I de avseenden som centrumbyggnaderna i Frescati skulle vara till för har studenterna det inte så dåligt som det tycks föresväva fru Mogård. De provisoriska restaurang- och kafélokaler som finns där ute är enligt uppgift inte utnyttjade till 100 procent i dag. I övrigt finns det serviceanläggningar som centrumbyggnaderna så småningom skall göra permanenta, t. ex. banklokaler och en del annan service.

Sedan sade fru Mogård att ingenting har hänt efter hösten 1971, men det framgår ju av interpellationssvaret att det sedan ett år tillbaka har pågått ett intensivt omtänkande i denna fråga bland de berörda. Och jag är ganska säker på att de berörda, med hänsyn till vad jag nyss sade, är tacksamma för att jag tog det i vissa kretsar inte särskilt populära beslut som jag tog i fjol. Fru Mogård som representerar ett parti där man är mycket mån om pengarna kanske skall vara litet försiktigare i sitt talessätt. Här rör det sig inte om en sportstuga eller om något annat mindre bygge, utan det är fråga om en anläggning på 80 miljoner kronor. Då bör man verkligen tänka sig för mer än en gång, innan man tar ett beslut.

Fru Mogård försökte också i sitt anförande göra gällande att det som jag anfört bara är svepskäl. Det tyder också på ganska stor okunnighet om de kommittéers arbete som jag här angivit och i vilken omfattning det påverkar serviceanläggningen vid huvudstadens universitet.

Sedan vet jag inte varifrån fru Mogård hämtar sina tekniska data. De uppgifter jag lämnar i interpellationssvaret angående lokalprogramms återkallande rör sig inte om något drygt hundratal kvadratmeter, som fru Mogård sade, utan det gäller 900 kvadratmeter. Skaffa bättre uppgiftslämnare en annan gång, fru Mogård!

Herr talman! Till slut vill jag understryka det angelägna i att vi får de definitiva anläggningarna ute vid Frescati klara. Men det kommer att ta sin tid att få dem färdigställda. Även om jag i fjol gått på byggnadsstyrelsens förslag hade det inte hjälpt upp vinterns sysselsättning inom byggnadsfacket i Stockholmsområdet. Det framgår också av handlingarna, fru Mogård. Från beslut och till "spaden i jorden" rör det sig om närmare två år. Det är alltså fråga om ganska stora ting här, fru Mogård.

Herr STRÖMBERG (fp):

Herr talman! I maj 1969 diskuterade jag nybebyggelsen vid Frescati med statsrådet Moberg. Frågan hade då redan varit uppe flera gånger i riksdagen, och i maj 1969 var det tio år sedan riksdagen beslutade om utflyttningen till Frescati. Det förelåg den gången en försening, som under debatten sades vara av den storleksordningen att den drabbade en hel studentgeneration, som på grund av dröjsmålet tvingats använda för trånga lokaler. Vi betonade då att det var nödvändigt att söka få fram servicelokaler där för att de har en väsentlig betydelse för undervisningen.

År 1969 hade vissa byggnadsprogram för naturvetenskapliga institutionen funnits hos departementet under ca 2 år innan beslut fattades, och vid debatten fanns ännu inget beslut; det kom litet senare. Nu hoppas jag att beslut skall fattas så att servicelokaler kommer fram ganska snabbt.

Statsrådet Moberg har framhållit att det gjorts en omprövning på grund av vad som inträffat under de senaste åren. Förändringarna har kanske varit sådana att man behövt se över storleken för en del saker, men det är synnerligen angeläget att lokalfrågorna nu löses.

Statsrådet har pekat på en del utredningar. Jag tror inte att alla har så stor betydelse. Huvudmannaskapet för restaurangen är väl i och för sig inget skäl — studenterna skall väl äta vem som än är huvudman för restaurangen, och studenterna finns ändå där ute, vare sig de är medlemmar av kåren eller inte.

Folkpartiets representanter har i utbildningsutskottet förra året i ett särskilt yttrande visat på hur sakta planeringen går. Förseningen drabbar ju inte bara studenterna utan också alla andra som arbetar i Frescati.

Jag är medveten om att det kan ha uppstått komplikationer under det senaste året, men jag vill betona att det är synnerligen angeläget att statsrådet försöker få fram de aktuella byggnaderna. Det är angeläget för den undervisning studenterna skall få, det är angeläget för alla dem som arbetar där ute.

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Statsrådet Moberg säger att de inte har det så dåligt där ute i Frescati som det föresvävar mig. Jag har faktiskt varit där och talat med framför allt studenter, och jag undrar om herr Moberg har varit där. Det skulle vara väldigt nyttigt att göra ett besök för att se hur det är.

Jag betvivlar inte på något sätt att statsrådet Moberg har gjort en egen bedömning av ärendet. Jag kan bara konstatera att resultatet är ytterligare försening, och det beklagar jag. Jag är nog inte ensam om det beklagandet, och jag tror inte att herr Moberg skall räkna med någon tacksamhet.

Slutligen säger herr Moberg att jag representerar ett parti, där man är mån om pengarna. Ja, det gör jag, och det är jag stolt över! Skall jag emellertid fatta det så, att socialdemokraterna inte är måna om pengarna? Det är i och för sig ett bekant faktum, men det är ju intressant att få det bekräftat från auktoritativt håll.

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Nog är vi måna om pengarna, och det är därför jag rätt noga prövar projekt av denna storleksordning. Jag var i fjol ganska klar över att de lokaler som byggnadsstyrelsen först hade tagit fram — det gällde studenternas kårlokaler och restauranglokaler — var för stora. Jag hade redan då relativt klara indicier på att det skulle komma att bli en fortsatt nedgång — och jag hade rätt i den bedömningen.

Sedan, fru Mogård, en upplysning. Senaste gången jag var ute i Frescati var i tisdags — dvs. i går — förmiddag. Jag deltog i ett seminarium där och passade på tillfället att se mig om i lokalerna. Det var inte särskilt trångt.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 141

Onsdagen den
13 december 1972

§ 11 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 146 med förslag till lag om ändring i brottsbalken m. m.

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 22.49.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert